

Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri¹

Erkan KIRAL², Remziye BEYLİ³

Öz

Araştırmada, Ege bölgesinde X ili Y ilçesi Z İlkokulu'nda görev yapan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan gerçek durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan okul, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Okuldaki çalışma grubu ise ölçüt ve maksimum çeşitlilik örnekleme ile seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu; bir yönetici, altı öğretmen, yedi öğrenci ve beş veli oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler betimsel ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin, Suriyeli öğrencilerin oryantasyon eğitimine yönelik görüşleri; tanıtma ve Türkçe eğitimi alt temalarında; öğretmenlerin hizmet içi eğitime olan gereksinimi ise onların kültürünü tanıma ve dilini öğrenme alt temalarında ele alınmıştır. Araştırmaya katılan; yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilere göre, Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunları alt temalarında incelenmiştir. Veli ve öğrencilere göre Suriyeli ailelerin, çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirme durumları ise; fiziksel, duygusal, eğitimsel ve yetiştirme gereksinimleri alt temalarında incelenmiştir. Söz konusu alt temalar altında ortaya çıkan sorunlara ilişkin; ders araç gereçlerinin ve giyim ihtiyaçlarının karşılanması; güvenlik semineri yapılması ve okullara güvenlik görevlisi verilmesi; kaynaştırma etkinliklerinin (spor turnuvaları, kahvaltı organizasyonu, okuma etkinliği, okul çayı, vb.) düzenlenmesi, öğrencilere sorumluluklar verilmesi; PDR uzmanlarıyla öğrencilerinin sık sık görüştürülmesi, onlara şefkat-hoşgörü ile yaklaşma, diğer öğrencileri bilgilendirme; Türkçe okuma yazma kursu açılması, dili anlama etkinlikleri yapılması, yeni eğitim politikaları belirlenmesi, Suriyeli öğrencilere burs sağlanması, veli görüşmeleri yapılması; okul-aile birliği toplantıları yapılması, aile eğitimleri yapılması, veli ziyaretleri yapılması, bölgedeki yardım severlerden destek sağlanması, Suriyelilere yönelik iş alanları açılması gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sorun, göç, öğrenci, okul

The Problems Experienced by Syrian Students and Suggestions for Solutions¹

Abstract

In the research, the problems of Syrian students have and possible solutions to these problems according to the administrators, teachers, students, and their parents from the Z Primary School in Y town of X province in the Aegean region. Factual situation study, which is one of the qualitative research methods, was used in the project. The study group of the research was chosen according to the sampling method which is easy to access. The study group at school was chosen by using criteria and maximum diversity method. One administrator, six teachers, seven students and five parents are the study group of the project. A semi-structured interview form was used in the data gathering tool. The data were analyzed using descriptive and content analysis.

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Erkan KIRAL'ın danışmanlığındaki Remziye BEYLİ'nin tezsiz yüksek lisans dönem projesinden üretilmiştir.

² Sorumlu yazar, Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, erkankiral74@gmail.com ORCID: orcid.org/0000-0002-1120-7619

³ Öğretmen, baderemi11@gmail.com

The ideas of the administrators and teachers about the orientation of Syrian students are considered under the introduction and Turkish teaching sub-themes and the need for in-service education of teachers is considered under the sub-theme of knowing their culture and learning their language. According to the participants of the project, the problems Syrian students are having are examined under the sub-themes of physical, security, social, physiological, education and family problems. According to the parents and students, the Syrian families performing their responsibilities towards their children are examined under the sub-themes of physical, emotional, educational and needs for raising a child. The possible solutions for the problems emerged from the sub-themes are as follows; supplying school materials and clothing, having a security seminar and supplying schools with security staff, activities such as sport tournaments, breakfast organizations, reading activities and etc., giving students responsibilities, having students share their problems with guidance counselor frequently, approaching the students with kindness and tolerance, informing other students, courses for teaching Turkish, activities for understanding the language, determining new educational policies, giving scholarship to the Syrian students, meeting with their parents, having meetings between school and the parents, educating the families, visiting the families, gathering supply form the local benefactors and generating job opportunities for the Syrian refugees.

Key Words: Problem, immigration, student, school

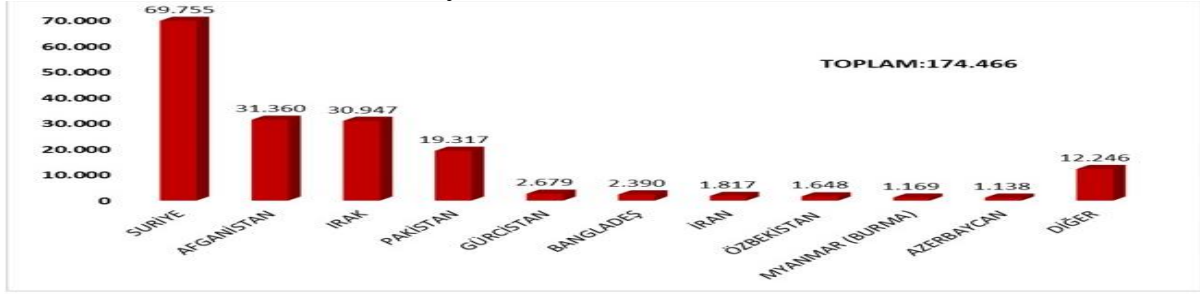
Makale Geçmişi	Geliş: 05.12. 2021	Kabul: 30.12. 2021	Yayın: 31.12. 2021
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	Kıral, E. & R. Beyli (2021). Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. <i>Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)</i> ,1 (1), 45-74.		

Giriş

İnsanoğlunun varlığı kadar eskiye uzanan göç, dördüncü yüzyılın sonlarında, ilk çağı değiştirebilecek kadar önemli sonuçlar doğuran ve insanlık tarihinin ilk büyük kitlesel göçü olarak nitelenen Kavimler Göçü ile kapsamlı kitlesel insan hareketleri olarak kendini göstermiştir (Kaya, 2016). Esasında insanlık tarihinin başlangıcından beri başta ekonomik nedenler olmak üzere siyasi, daha iyi bir yaşam arayışı, savaşlar vb. nedenlerle göç edilmiştir. Tarihi çok eskilere dayanan göç olgusunun etkisi özellikle son dönemlerde küreselleşme ile birlikte artış göstermiştir (Apak, 2014). Genel olarak bakıldığında göç ülkeleri zamana ve bulunduğu yere göre farklı biçimde etkilemiş ve etkilemektedir. Türkiye bulunduğu konum itibari ile önemli bir göç ülkesidir. Nitekim Türkiye'nin doğudan batıya göç edenler için bir geliş ve geçiş noktası olduğu söylenebilir. Özellikle gerek deniz gerekse kara sınırlarının uzunluğu ve bu uzun sınırların çeşitli nedenlerle yarattığı zafiyetler Türkiye'yi yasadışı bir biçimde göç etmek isteyenler için de gözde bir ülke haline getirmiş ve getirmektedir. Bununla birlikte Türkiye eğitilmiş işsiz ya da asgari ücretle çalışmak istemeyen genç nüfusun da iş bulmak umudu ile Avrupa ve Amerika'ya göç ettiği bir ülkedir. Türkiye'nin mevcut durumuna bakıldığında hem göç alan hem de göç veren önemli ülke olduğu söylenebilir. Türkiye göç için hem bir köprü hem de bir varış noktasıdır. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş'a göre özellikle son yıllarda Orta Doğu'da yaşanan savaşlar, daha iyi bir yaşam arayışı Avrupa ülkelerine yönelik göçmen akımının çok olmasına ve Türkiye'nin bir geçiş ülkesi olarak kullanılmasına, Türkiye'ye göç eden kişi sayısında artmalara neden olmuştur (2016). Nitekim 2016 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısına bakıldığında bu durum net bir biçimde görülebilir (Grafik 1)

Grafik 1

2016 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenler

Kaynak: Göç Raporu (2016)

Grafik 1’de görüldüğü gibi Türkiye’ye pek çok ülkeden göç olmuştur. Göç eden sayısına göre Suriye ilk sırada olup, bunu Afganistan, Irak, Pakistan, Gürcistan, Bangladeş, İran, Özbekistan, Burma, Azerbaycan gibi ülkeler takip etmektedir. İlk üç ülkeye bakıldığında söz konusu ülkelerden Türkiye olan göçün temel nedenin savaşlar olduğu söylenebilir.

Özellikle son yıllarda Suriye’den savaş nedeni çok fazla insan Türkiye’ye gelmiştir. Türkiye’nin güneyinde, Suriye’deki savaş en uzun sınır komşusu olan Türkiye’yi hiçbir ülkeyi etkilemediği kadar fazla etkilemiştir. Milyonlarca Suriyeli savaştan uzaklaşabilmek ve güvende olmak için Türkiye’ye göç etmiştir. Pek çok şeyi geride bırakıp yeni bir hayat için yola çıkan Suriyeliler önce sınır illerinde kurulan çadırlara yerleştirilmişlerdir. Zamanla farklı şehirlere doğru geçiş yapmışlardır. Farklı şehirlerde farklı insanlarla ve kültürlerle karşılaşmış, hayatlarını devam ettirebilmek adına hızla uyum sürecine girmişlerdir (Büyükkız ve Çangal, 2016). Suriye’den Türkiye’ye 2011 yılında başlayan göç dalgası aradan geçen 11 yıla rağmen hâlen devam etmektedir. Türkiye, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) kontrolünde Suriyeli misafirler için çadır ve konteynır kentler hazırlamış, gelen misafirlere sıcak bir yuva sağlama gayreti içerisinde girmiştir. AFAD verilerine göre, 24 Nisan 2017 tarihi itibarıyla Türkiye’nin 10 ilindeki 26 kampta 252.061 Suriyeli misafir edilmektedir (2017). Kamplarda kalan Suriyelilerin temel ihtiyaçları yanında çocuklarının eğitim ihtiyaçları da Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Suriye’de devam eden savaş nedeni ile göç halen devam etmekte ve mültecilerin sayısı sürekli olarak değişiklik gösterebilmektedir. Gelen Suriyeliler sadece kamplarda değil, kamp dışında da farklı bölgelere geçiş yapmışlardır. Kampların dışında da pek çok ilde (İstanbul, Aydın, Bursa vb) Suriyeli ailelerin olduğu görülmektedir. Kampların dışında ikamet eden çok sayıda Suriyeli bulunmakta ve bunlar devlet yardımlarından yararlanamamaktadırlar. Şehirlerde maddi durumları iyi olanlar sayıca az olsa da kendi evlerini alarak ya da ev kiralayarak barınma ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bununla birlikte pek çok Suriyeli de elverişsiz yerleşim yerlerinde ya da açık alanlarda güç koşullarda yaşamaya çalışmaktadır (Akalin, 2016).

İnsanların savaş nedeni ile ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalması onlarda duygusal, psikolojik, sosyal, davranışsal bazı sorunlara yol açabilir. Özellikle farklı bir ülkede göçmen bir ailenin çocuğu olarak eğitim almak ve uyum sağlamaya çalışmak zor bir durum olup, farklı sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş’a göre (2016) göçmen çocukların eğitim esnasında duygusal ve davranışsal sorunlar yaşaması olasıdır. Öyleki göçler yerleşik kültürden ayrılma, yeni bir dil, yeni bir kültür, yeni bir ortamla karşılaşmaya yol açtığı için doğal olarak göç edenlerde uyum sorunları gibi yeni sorunlar oluşmasına neden olabilir. Pek tabidir ki bu uyum sorunu hem iç göç hem de dış göç için geçerli olmakla birlikte dış göçte etkisi daha fazladır. Genel olarak dış göçte zorlanan Suriyeli göçmenler pek çok sorun yaşamakla birlikte belki de ilk sırada yer alan sorunun çocuklarının eğitim sorunu olduğu söylenebilir. Eğitim gerek bireylerin gerekse ülkelerin geleceği için en temel ihtiyaçlardan biridir. Nerede olursa olsun birey bu ihtiyacını formal ya da informal şekilde gidermek için çaba sarf ederken ülkeler de onlara temel eğitimi vermek için yardım ederler. Eğitimin formal şekilde planlı, programlı bir şekilde verildiği yerlerden biri olan okullar bireyler için önemli yerlerden biridir. Kural’a göre okullar çocukların aileden sonra sosyalleştiği en önemli yerlerin başında gelmektedir. Çocuk aile dışında toplumsal hayata okul vasıtası ile katılmaktadır (2021). Çocuk sosyal yaşama ilişkin pek çok şeyi okulda deneyimlemektedir. Suriyeli çocukların kendi ülkelerinden sonra

farklı bir ülkede eğitim almaları onlar için farklı bir deneyim olmakla birlikte içinde pek çok zorluğu da barındırabilmektedir. Nitekim bu sorunlar sadece eğitim alan Suriyeli çocuklar için değil; eğitim verenler, onlarla birlikte eğitim alanlar için de oldukça önemlidir.

2017 yılı itibariyle Türkiye’de 2.999.225 Suriyeli yaşamaktadır. Bu rakam göçün başladığı ilk yıllarda, 2012’de 14. 237 düzeyinde iken, yıllar içinde 3 milyona yaklaşmıştır (Göç İşleri Genel Müdürlüğü, 2017). Kayıt altına alınmayan göçmenler olduğu da düşünülürse, Suriye’den Türkiye’ye gelen göçmen sayısı aslında ortaya konan rakamlardan daha yüksektir. Son yıllarda Türkiye’ye çok ciddi bir şekilde Suriyeli göçü olmuştur. Halen devam eden sorunlar nedeniyle yeni göç dalgalarının da olacağı söylenebilir. 2011 yılının Mart ayında Suriye’de Arap baharı nedeni ile başlayan iç karışıklıklar çok sayıda Suriyelinin Türkiye’ye uluslararası koruma statüsü edinmek için gelmesine yol açmıştır. Gelen Suriyelilere geçici koruma statüsü sağlanmıştır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016). Genel olarak bakıldığında Türkiye’deki Suriyelilerin büyük çoğunluğu çocuktur. UNICEF’e göre Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin % 54’ü çocuktur (2016). Bu durum afet yönetiminde görev alan örgütler için oldukça zorlu bir sürecin yönetimi demektir. Öyleki barınmadan eğitime pek çok şeyin yönetilmesini gerektirmektedir. Mülteci çocukların eğitimi, acil durumla başa çıkabilme kapasitesinin artırılması açısından oldukça önemli bir bileşen olmasına rağmen, bu kişilere verilecek eğitimin bir takım yasal, siyasi, sosyal ve yönetsel zorlukları vardır (Yavuz ve Mızrak, 2016). 2013’e kadar geri planda kalan Suriyelilerin eğitim ihtiyaçları, bu yıldan sonra önemli bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. Çünkü o dönem kadar ülkelere geri dönecekleri beklenen Suriyeliler savaşın uzaması ve ne zaman sonlanacağı bilinmemesi nedeni ülkelere dönememiş, Türkiye’de kalmaya devam etmişlerdir. Bu durum da doğal olarak eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle Suriyelilerin hayatlarını düzenli bir şekilde devam ettirebilmeleri, iş bulabilmeleri, eğitimlerine devam edebilmeleri gibi farklı amaçlar için ilk etapta Türkçe bilmeleri oldukça önemlidir (Seydi, 2014). Başta Türkçe eğitimi olmak üzere temel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması onların uyum sürecini kolaylaştıran bir unsur olacaktır. Bu da planlı programlı eğitim yolu ile yerine getirilebilir. Suriyeli çocukların temel eğitimden yoksun kalmaması Türkiye’nin uluslararası yükümlülüklerinden biridir. Büyükkiz ve Çangal’a göre Suriyeli mültecilerin Türkiye’deki hayata uyum sağlaması ve kültürlenmesi açısından temel eğitim verilmesi önemlidir (2016).

Türkiye’de Suriyeli çocuk sayısı 1.373.044 milyon, okul çağındaki çocuk sayısı 1.007.332’dir. (GİGM, 2017). Bu çocukların eğitim alması Türkiye ve Suriye’nin geleceği açısından önem arz etmektedir. Öyleki bu çocukların alacağı eğitim kendi ülkelerinin yeniden inşası için olduğu kadar ilerleyen süreçte ülkelere dönmedikleri göz önüne alındığında Türkiye içinde oldukça önemli olacaktır. Kayıp bir nesil olmamaları için bu çocuklara planlı programlı eğitim verilmelidir. Bu çocukların eğitimsiz bir biçimde toplumda yer almasının, gelecekte oluşacak sıkıntı ve zorlukların önüne geçilmesi için gerekli önlemler zamanında alınmalıdır. Temel eğitimin onlara sunulması gerekmektedir. Eldeki imkânlar ölçüsünde Türkiye gerekli eğitimi Suriyeli çocuklara sunmuş olmakla birlikte bunun yeterli olduğu söylenemez. Çünkü Suriye’den Türkiye’ye halen göç devam etmektedir. Bu da yeni sorunların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu sorunlar eğitim verilen yere, zamana, kişilere vb. göre farklılık gösterebilmektedir. Suriyeli çocukların eğitimine ilişkin çok farklı sorunların olduğu yapılan çalışmalarla (Alkalay, Kırал ve Erdem, 2021; Akalın, 2016; Emin, 2016; Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Uğurlu, 2018; Yavuz ve Mızrak, 2016) ortaya konulmuştur. Ancak sürecin devam ettiği göz önünde bulundurulursa bu çalışmaların yeterli olmadığı söylenebilir. Her çalışmanın değişkeni ve ortaya koyduğu sonuç farklıdır. Bu çalışma Suriyeli öğrencilerin sorunlarına ilişkin okul müdürü, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre yapılmıştır. Esasında Suriyeli öğrencilere ilişkin yapılacak tüm çalışmaların ve girişimlerin onların sorunlarının çözümüne yönelik politika yapıcıların işine yarayacağı söylenebilir. Genel olarak her çalışma farklı bir bakış açısı ile mevcut duruma ilişkin sorunu kendi şartlarında ortaya koymuş ve koymaktadır. Türkiye’de nerede ise tüm şehirlerinde Suriyeli çocukların olduğu ve eğitim aldığı düşünülürse bu tür verilerin gerek araştırmacılar gerekse politika yapıcılar için oldukça önemli olduğu söylenebilir. Nitekim bu araştırmada, Ege bölgesinde X ili, Y ilçesinde Z İlkokulu’ndaki eğitim paydaşlarına göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunların ve bu sorunlara ilişkin çözüm

önerilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1- Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar;

- a) Öğretmenlere,
- b) Yöneticilere,
- c) Öğrencilere ve
- d) Velilere göre nelerdir?

2-Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümleri;

- a) Öğretmenlere,
- b) Yöneticilere,
- c) Öğrencilere ve
- d) Velilere göre nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum deseni çeşitli disiplinlerde farklı şeyleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Glesne, 2012). Nitel durum çalışmasının en belirgin özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Bu desende bir duruma ilişkin ortam, bireyler, olaylar, süreçler gibi etkenler bütüncül bir bakış açısı ele alınır ve bunların araştırılan durumu nasıl etkilediklerine bakılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Durum çalışması; gerçek, araçsal ve işbirlikli olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Glesne, 2012). Bu çalışma gerçek durum çalışması olup, Suriyeli öğrencilerin durumun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmak için yapılmıştır. Bu araştırmada Suriyeli öğrencilerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerinin ortaya konulması amaçlandığı için gerçek durum deseni ile yürütülmüştür. Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri, Suriyeli öğrencilerin kendilerinin, velilerin, öğretmenlerin ve okul müdürünün bakış açılarından incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan kolay ulaşılabılır durum, ölçüt ve maksimum çeşitlilik örnekleme tekniklerinden yararlanılmıştır. Buradaki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini en üst derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ege bölgesinde X ili Y İlçesi Z İlkokulu'nda Suriyeli öğrencilerin yaşadığı sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koyabilmek için farklı eğitim paydaşlarının görüşlerine başvurulmuştur. Söz konusu okulun seçiminde kolay ulaşılabılır durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Sonra çalışmada ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Öğretmenler için sınıfta Suriyeli öğrencisi olmak, veliler ve öğrenciler için ise Suriyeli olmak bir ölçüt olarak kabul edilmiştir. Son olarak da bu ölçüte uyan öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli gibi katılımcılar seçilerek maksimum çeşitlilikten yararlanılmıştır. Ayrıca yönetici ve öğretmenleri yaş, hizmet süresi ve cinsiyet açısından; öğrencilerde cinsiyet ve sınıf açısından; velilerde yaş, cinsiyet ve iş açısından çeşitlilik sağlanmasına da dikkat edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Z İlkokulu'nda çalışan, gönüllü olarak çalışmaya katılan okul müdürü, altı öğretmen, beş veli ve yedi öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin elde edilen veriler Tablo 1'deki gibi özetlenmiştir.

Tablo 1
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yönetici	Yaşı	Hizmet Süresi	Eğitim Durumu	Cinsiyeti
Murat	43	25	Lisans	E
Öğretmen	Yaşı	Hizmet Süresi	Eğitim Durumu	Cinsiyeti
Ahmet	33	10	Yüksek Lisans	E
Hakan	35	13	Lisans	E
Ercan	33	10	Lisans	E
Demet	41	15	Lisans	K
Niyazi	41	20	Lisans	E
Hasan	31	6	Lisans	E
Veli	Yaşı	Mesleği	Eğitim Durumu	Cinsiyeti
Hiyam	34	İnşaat işçisi	Ortaokul terk	E
Sabiha	50	Ev hanımı	Okuma yazma bilmiyor	K
Fatin	29	İşçi	İlkokul	K
Ayde	30	Ev hanımı	Okuma yazma bilmiyor	K
Ahmad	54	Çalışmıyor	Okuma yazma bilmiyor	E
Öğrenci	Yaş	Sınıf	Cinsiyet	
Abdullah	8	1.sınıf	E	
Muhammed	13	3.sınıf	E	
Ranya	9	2.sınıf	K	
Lana	6	1.sınıf	K	
Nida	8	1.sınıf	K	
Emira	9	1.sınıf	K	
Hatice	9	1.sınıf	K	

Tablo 1 incelendiğinde okul yöneticisinin yaşının 43, erkek, lisans mezunu ve kıdeminin 25 yıl olduğu görülmektedir. Altı öğretmenden beşi erkek iken, birinin kadın; erkeklerden dördünün lisans, birinin yüksek lisans mezunu; kadınların birinin lisans mezunu; kıdemlerinin ise 6 - 20 yıl, yaşlarının ise 31 - 41 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Beş veliden ikisi erkek iken, üçünün kadın; kadınların ikisinin ev hanımı, birinin işçi; erkeklerden birinin inşaat işçisi, diğerinin çalışmadığı; kadınlardan birinin ilkokul mezunu, ikisinin okuma yazma bilmediği; erkeklerden birinin ortaokul terk, diğerinin okuma yazma bilmediği ve yaşlarının 29 ile 54 arasında olduğu bulunmuştur. Öğrencilerden beşinin kız, ikisinin erkek; erkeklerin 1'inci ve 3'üncü sınıfta; kızların 1'inci ve 2'nci sınıfta okudukları ve yaşlarının 6 ile 13 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada incelenen konuya ilişkin alan yazın taraması yapılmış, elde edilen verilerle konunun kavramsal boyutu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda; var olan durumu belirlemeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Hazırlanan "Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşme Formları" uzman görüşü almak üzere, alan uzmanlarına (n: 2) sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda formlardaki görüşme sorularında gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Sonra pilot uygulama için birer yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli ile görüşülmüş, onlardan alınan dönütler sonucunda görüşme formuna son hali verilmiş ve asıl uygulamaya geçilmiştir. Asıl uygulama için birbirine paralel dört görüşme formu hazırlanmıştır. Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini bulmaya yönelik olarak görüşme formlarındaki nitel araştırma soruları üç aşamadan oluşmuştur. Birinci aşamada açıklama, ikinci aşamada kişisel bilgiler ve üçüncü aşamada araştırma soruları yer almıştır. Örneğin, Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Öğretmen Görüşme Formunda, (1) Suriyeli öğrencilerle ilgili sorun/lar yaşıyor musunuz? Ne gibi sorun/lar yaşıyorsunuz? şeklinde sorular bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel ve içerik analizleri kullanılmıştır. İçerik analizi, önceden belirgin olmayan temaların ortaya çıkartılmasına ve konunun derinlemesine analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. İçerik analizi ile ele alınan konunun birbirine benzeyen kavramları bir araya getirilmekte, uygun temalar altına yerleştirilmekte, okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenmekte ve yorumlanmaktadır. Betimsel analizde ise elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip, yorumlanmaktadır. Yapılan analiz ile elde edilen bulgular düzenlenir, yorumlanır ve okuyucuya sunulur. Burada veriler, önce mantıklı ve okuyucunun anlayacağı bir şekilde betimlenir. Bu betimlemeler, araştırmacı tarafından yorumlanır, irdelenir ve sonucu varılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada elde edilen veriler, araştırmanın problemi ve alt problemlerine göre betimsel ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Mevcut durumun betimlenmesine yönelik ana temalar araştırma problemleri doğrultusunda belirlenirken; alt temalar, kodlar/ ifadeler ise görüşme sonucu elde edilen verilere dayalı olarak yapılan içerik analizi ile açığa çıkarılmıştır. Görüşme sonucu elde edilen veriler incelenmiş ve anlamlı bölümler oluşturulmuş, her bölümün kendi içinde kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunmuştur. Kavramsal çerçeve ile uyumlu veriler bulgular haline getirilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmış ve sonuca ulaşılmıştır. Verilerin sunulmasında kolay anlaşılabilir bir dil kullanılmasına özen gösterilmiş ve gereken yerlerde doğrudan alıntılar yapılmıştır. Çalışmada katılımcı isimleri gizlenmiş yerine aynı kültürü yansıtacak farklı isimler (Ahmet, Demet, Ercan vb.) kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmada katılımcı onayı sağlamak amacıyla görüşme verileri yazılı hale getirilmiş ve katılımcıların onayına sunulmuş, araştırmanın inandırıcılığı (iç geçerlik) sağlanmıştır. Araştırmaya tarafsız bir gözle bakılması amacıyla görüşme aracının hazırlanması, verilerin analizi aşamalarında elde edilen temalar hakkında, uzmanların (n: 2) görüşlerine başvurulmuş, uzmanların görüş birliği içinde olduğu tespit edilmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Böylece araştırmanın tutarlılığı (iç güvenirlilik) sağlanmıştır. Ayrıca araştırmanın görüşme verileri, analiz işleminde yapılan kodlamalar, alınan saha notları gerektiğinde teyit edilebilirliğin sağlanması için saklanmıştır. Bununla birlikte söz konusu bu durum çalışmada araştırmacıların gözlemlerinden de faydalanmıştır. Yapılan gözlemlerden yola çıkılarak görüşme sonunda elde edilen veriler daha gerçekçi ve kişilerin bakış açısına göre yorumlanmaya çalışılmıştır. Yine araştırmanın güvenirliliği için yöneticinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin birebir görüşlerine yer verilmiştir. Görüşme görünüş ve kapsam geçerliği, formun oluşturulması için görüş alınan öğretim üyeleri ile yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere dayandırılmıştır.

Bulgular

Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin müdür, öğretmen, veli ve kendileri ile yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan bulgular, araştırmanın alt problemlerindeki sıraya uygun olarak aşağıda verilmiştir.

Okul Müdürünün Suriyeli Öğrencilere Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Suriye öğrencilere yönelik okul müdürüne ilk olarak “Suriyeli öğrenciler sınıflara yerleştirilmeden önce herhangi bir oryantasyona tabi tutuldular mı?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2

Okul Müdürünün Suriyeli Öğrencilerin Oryantasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt temalar	Kodlar	f	Yönetici
Oryantasyon Eğitimi	Tanıtma Eğitimi	Okulu tanıtmaya	1	Murat
		Çevreyi tanıtmaya		
	Türkçe Eğitimi	Dili anlama		
		Okuma yazma		

Okul müdürü Suriyeli öğrencilerin oryantasyon eğitimine tabi tutulması gerektiğini ifade etmiştir. Tablo 2 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen oryantasyon eğitiminin iki alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili dört farklı görüş belirtilmiştir. Okul müdürünün görüşlerine göre söz konusu eğitimler alt temalar halinde aşağıda verilmiştir.

Tanıtmaya eğitime ilişkin ifadeler aşağıda verilmiştir.

- “Okulumuz bünyesinde Halk eğitim tarafından açılan kurslarda okulu tanıyabilme konusunda bilgilendirmeler yapıldı.” Murat.
- “Okulumuz bünyesinde Halk eğitim tarafından açılan kurslarda okul çevresini tanıyabilme konusunda bilgilendirmeler yapıldı.” Murat.

Türkçe eğitimine ilişkin ifadeler aşağıda verilmiştir.

- “Okulumuz bünyesinde Halk eğitim aracılığıyla açılan kursta öğretmenimiz tarafından Türkçe anlama becerilerini geliştirme konusunda çalışmalar yapıldı.” Murat.
- “Okulumuz bünyesinde Halk eğitim aracılığıyla açılan kursta öğretmenimiz tarafından okuma yazma eğitimi verildi.” Murat.

Okul müdürüne “Suriye’den göçle gelen öğrencilerinizin eğitim- öğretime yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim gerekli miydi?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 3’de özetlenmiştir.

Tablo 3

Okul Müdürünün Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt tema	Kodlar	f	Yönetici
Hizmet İçi Eğitim	Gerekli	Kültürü tanıma	1	Murat
		Dili öğrenme		

Okul müdürü Suriyeli öğrencilerin eğitim-öğretime yönelik hizmet içi eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir. Tablo 3 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen hizmet içi eğitiminin bir alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili iki farklı görüş belirtilmiştir. Okul müdürünün gereklilik alt temasına ilişkin ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Bu öğrencilerimizi toplumsal olarak tanıyabilme açısından kurslar açılmış olsaydı iyi olurdu.” Murat.
- “Arapça dilini öğrenmeye yönelik bir eğitim olsaydı faydalı olurdu.” Murat

Okul müdürüne “Suriyeli öğrencilerle ilgili sorun/sorunlar yaşıyor musunuz? Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?” soruları sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 4’de özetlenmiştir.

Tablo 4
Suriyeli Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Tema	Alt temalar	Kodlar	f	Yönetici
Suriyeli Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar	Fiziksel Sorunlar	Ders araç gereçleri Giyim	1	Murat
	Güvenlik Sorunlar	Okul yolu Zorbalık		
	Sosyal Sorunlar	Dışlanmışlık Uyumsuzluk		
	Psikolojik Sorunlar	Şiddet Travma		
	Eğitim öğretim Sorunları	Kayıt edilme şekli Türkçe okuma- yazma Dersi anlama Öğretmen - veli iletişimi		
	Aile Sorunları	Velilerin önyargıları Maddi durum Çocuk sayısının fazlalığı		

Okul müdürü Suriyeli öğrenciler ile ilgili sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Tablo 4 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen bu karşılaşılan sorunların altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 15 farklı görüş belirtilmiştir. Okul müdürünün görüşlerine göre söz konusu sorunlara ait bazı ifadeler alt temaların altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlara ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Çocuklarımızın ders araç gereçleri konusunda ihtiyaçları çoktu.” Murat.
- “Çocuklarımızın giyimlerinde sorunlar vardı, giysileri yeterli değildi.” Murat.

Güvenlik sorunlarına ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okula gidiş gelişlerinde dil sorunu yaşadıkları için, ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntılar yaşadılar.” Murat.
- “Onlara farklı yaklaşımlarda bulduklarından örneğin, vurma gibi öğrencilerimiz korku yaşadılar.” Murat.

Sosyal sorunlara ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “İlk zamanlarda öğrencilerimizin davranışları açısından okula alışma, bizim öğrencilerimizin Suriyeli öğrencilere alışma evresinde, kabulleneme gibi bir durum oldu. Okulumuz öğrencileri önce Suriyeli öğrencileri içlerine almadılar.” Murat.
- “Öğrencilerimiz iletişim sıkıntısı yüzünden, kendilerini ifade edemedikleri için bir süre kendi kabuklarında yaşadılar.” Murat.

Psikolojik sorunlara ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “İlk geldiklerinde fazla bireysellerdi. Dil problemi yaşadıkları için öfkelerini çabuk gösteriyorlardı. Şiddete maruz kalıyorlardı ve şiddet uyguluyorlardı.” Murat.
- “Savaştan geldikleri için çoğu o endişeyi ve tedirginliği içlerinde yaşıyorlardı. Bu açıkça gözlemlenebiliyordu.” Murat.

Eğitim öğretim ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Öğrencilerimizin kimliklerinde sıkıntılar vardı. Bu konuda biz işlerimizi hızlandıramıyoruz. Onların kimlik alma sürecinde iletişim kopukluğu yaşayabiliyoruz. Çocukların yaş grupları farklı olmasına rağmen denklikten dolayı aynı sınıflara verdik. Bundan dolayı sıkıntılar yaşadık.” Murat.
- “Suriyeli öğrencilerin bazıları hiç Türkçe bilmiyordu.” Murat.

- “Türkçe öğrenmelerine rağmen anlama sıkıntıları var. Artık Türkçe konuşabiliyorlar, yazabiliyorlar ancak anlayamadıkları için dersleri olumsuz etkileniyor.” Murat.
- “Suriyeli velilerimizle dil sorunundan dolayı iletişim kurmakta zorlanıyorduk. Arapça bilen öğretmen, veli, öğrenci kim varsa yardım alıyorduk. Derdimizi anlatamıyorduk. Çocukların eğitimine yeterince destek olamıyorlardı.” Murat.

Aile ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Mevcut olan velilerimiz Suriyeli velilere karşı önyargılı yaklaştılar. Bundan dolayı uyumda büyük sıkıntılar yaşadık.” Murat.
- “Her zaman çalışacak iş bulamamalarından ya da çalıştıklarında ücretlerini alamadıklarından çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyorlardı. Bazı ailelerde anne baba çalışmıyor. Büyük kardeşler çalışıyordu.” Murat.
- “Hemen hemen tüm ailelerde çocuk sayısı fazla olduğu için, ayrı çalışma odaları yoktu. Yeterince ilgilenilemiyordu.” Murat.

Okul müdürüne “Suriyeli öğrencilerle ilgili yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5

Suriyeli Öğrencilerle İlgili Yaşanan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Yönetici
Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri	Fiziksel Sorunlara Çözümler	Ders araç gereçlerinin sağlanması	1	Murat
	Güvenlik Sorunlarına Çözümler	Giyimin karşılanması		
	Sosyal Sorunlara Çözümler	Güvenlik semineri yapılması		
		Okullara güvenlik görevlisi verilmesi		
		Öğrenci etkinlikleri düzenleme		
		Öğrencilere sorumluluk verme		
		PDR uzmanları ile öğrencileri görüştürme		
		Şefkat ve hoşgörüyü yaklaşma		
		Diğer öğrencilerle konuşma		
		Türkçe okuma yazma kursu açma		
		Yeni eğitim politikaları belirlenmesi		
		Veli ile görüşmeleri		
		Okul- aile birliği toplantıları yapma		
		Aile eğitimleri yapma		
		Veli ziyaretleri yapma		
		Sosyal etkinlikler düzenleme		

Tablo 5 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen çözüm önerilerinin altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 16 farklı görüş belirtilmiştir. Okul müdürünün görüşlerine göre söz konusu çözüm önerilerine ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlar ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okul aile birliği olarak ders araç gereçlerini karşılamaya çalıştık. Ayrıca Suriyeli öğrencilerimizin okul masraflarını üstlenen velilerimiz oldu. Sosyal yardım kuruluşları bu ihtiyaçlara öncü olabilir.” Murat.
- “Talebimiz üzerine Belediye tarafından okulumuzdaki Suriyeli öğrencilere giysi yardımı yapıldı. Yine bazı öğrencilerimizin okul giysileri tarafımızca karşılandı. İnternette destek veren sitelere başvuruda bulunulup yardım istenebilir.” Murat.

Güvenlik sorunları ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okulun onlar için güvenli olduğunu, korkmamaları gerektiğini anlattık. İlçe emniyet müdürüyle görüşerek okulumuzda güvenlik konulu seminer verilmesini istedik. Ayrıca öğle araları ve okul çıkışlarında devriye arabalarının gezmesini ya da sivil polislerin bulunmasını talep ettik. Bunlar yapılabilir.” Murat.
- “Her okula bir güvenlik görevlisi temin edilmesi Milli Eğitim bakanlığınca yürürlüğe konabilir.” Murat.

Sosyal sorunlar ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Satranç turnuvalarında il birinciliklerimiz oluyor. Okulumuzdaki satranç egzersizlerine Suriyeli öğrencilerin katılmasını sağladık ve ileride turnuvalarda görev verme hedeflenebilir. Öğrencilerimizin birlik beraberliğini artırıcı çocuk oyunları şenliği yapıldı. İlçede bowling oyununda birinci olduk. Bu tarz etkinlikler çeşitlendirilerek devam ettirilebilir.” Murat.
- “Suriyeli öğrencilerimize farklı sorumluluklar vererek özgüvenlerini arttırdık, okulda diğer öğrencilerle kaynaşmalarını sağlanabilir.” Murat.

Psikolojik sorunlar ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okulumuz rehber öğretmeni Suriyeli öğrencilerimizle birebir görüşme yaparak onlara yardımcı olmaya çalıştı. Farklı durumlarda da PDR uzmanlarıyla görüştürmeler yapılabilir.” Murat.
- “Suriyeli öğrencilerimize elimizden geldiğince sevgiyle, anlayışla yaklaşılmaya çalıştık. Diğer çocuklara da bu konuda hoşgörü olmalarını öğütledik. Yeni bir ülkeye ya da ortama gelen öğrencilerimize şefkatle yaklaşılmalıdır.” Murat.
- “Diğer öğrencilerimizle konuştuk, Suriyeli öğrencilerin zor şartlardan, savaştan dolayı geldiklerini anlattık. Yardımcı olmalarını istedik.” Murat.

Eğitim-öğretim sorunları ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Halk eğitim kanalıyla okul müdürlüğümüzce Suriyeli öğrencilere okuma yazma kursları açılmış ve hala devam etmektedir. Arapça Türkçe bilen gönüllü öğretmenler tarafından da bu kurslar çeşitlendirilebilir. Ayrıca okullarda Arapça bilen bir öğretmen tarafından bu öğrencilere bir süre eğitim verildikten sonra diğer öğrencilerin arasına yaş gruplarına uygun olarak dağılması uyumu kolaylaştırıcaktır.” Murat.
- “Okulumuzda Suriyeli öğrencilere yönelik bir komisyon kurulması ve Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik çalışmalarını bu komisyonla yürütmeyi hedefledik. Son düzenlemeyle denkliklerini okul müdürlüğü komisyonla belirleyebiliyor. Velilerimizin farklı yerlere gitmesine gerek kalmadı. Adres uygun olduğu sürece yardımcı olunabilir.” Murat.
- “Arapça bilen bir öğretmen Suriyeli öğrencilerin bulunduğu her okula verilebilir.” Murat.
- “Sık veli toplantısı ya da birebir görüşmeler yapılarak velilerin çocuklarının eğitimine katkısı artırılabilir.” Murat.

Aile sorunları ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin yönetici ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okul aile birliği toplantıları yapıyoruz. Öğrencilerin ödev takibi, devamsızlık takibi gibi konularda bilgilendirmeler yapılıyor. Suriyeli öğrenci velilerinin evde de Türkçe konuşmalarını istiyoruz. Suriyeli bir velinin toplantı sırasında başından geçenleri anlatmasıyla, diğer velilerin empati yapması sağlanabilir.” Murat.
- “Okulumuz rehber öğretmeni tarafından aile eğitim semineri verilmektedir.” Murat.
- “Kayıtlı ve kayıtlı olmayan Suriyeli öğrencilerimize ev ziyaretleri yapılabilir. Hem onların yaşadıkları ortamı görünce empati kurmak da kolaylaşır, onlar da bizleri kendilerine yakın hissederler.” Murat.
- “Okul çayı etkinliği düzenlenmiş ve velilerin kaynaşması amaçlanmıştır. Gezi gibi daha farklı etkinlikler de düzenlenebilir.” Murat.

Öğretmenlerin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Suriye öğrencilere yönelik öğretmenlere ilk olarak “Suriyeli öğrenciler sınıflara yerleştirilmeden önce herhangi bir oryantasyon eğitimine tabi tutuldular mı?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Suriyeli Öğrencilerin Oryantasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğretmen
Oryantasyon Eğitimi	Tanıtma eğitimi	Okulu tanıtmaya	1	Ahmet
		Çevreyi tanıtmaya	4	Ahmet, Hakan, Niyazi, Hasan
	Türkçe eğitimi	Dili anlama	3	Ahmet, Ercan, Demet
		Okuma yazma	3	Ahmet, Ercan, Hasan

Tablo 6 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen oryantasyon eğitiminin iki alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili dört farklı görüş belirtilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine göre söz konusu oryantasyon eğitimine ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Tanıtma eğitimine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okul tanıtımı olsun diye elimden geldiğince onları bilgilendirmeye çalışıldı. Kendilerini ifade edemeyecekleri için birkaç defa okulda kullanmaları gereken yerler gösterildi. Diğer öğrencilerin de bu konuda yardımcı olması sağlandı.” Ahmet.
- “Toplumumuza uyumlu bir öğrenci yetişmesi için çevrenin tanıtılması gerekiyordu.” Niyazi.

Dil eğitimine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okulumuzda verilen eğitime tabi tutularak dil gelişimi yönünden desteklendiler. Okuduğunu hani tam olarak olmasa da anladığını söyleyebilirim.” Ercan.
- “Benim öğrencilerimden bir tanesi oryantasyon eğitimine katıldı. Okuma yazmaya da çok çabuk geçti. Bazı öğrencilerim de evlerinin uzaklığı yüzünden katılamadılar.” Ahmet.

Öğretmenlere “Suriye’den göçle gelen öğrencilerinizin eğitim-öğretimine yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 7’de özetlenmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğretmen
Hizmet içi eğitim	Gerekli	Kültürü tanıma	2	Ahmet, Hasan
		Dili öğrenme	1	Demet
	Gerekli değil	Sorumlu hissetmeme	2	Hakan, Niyazi
		Yeterli görme	1	Ercan

Tablo 7 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen hizmet içi eğitiminin iki alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili dört farklı görüş belirtilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine göre söz konusu eğitimlere ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Hizmet içi eğitimin gerekliliğine ilişkin ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Farklı bir kültür, farklı bir anlayış. Yani yaşantısı farklı, giyimi farklı, yaşamı farklı, davranması farklı. Bizim sosyalleşmemiz ve öğrenciyi de sosyalleştirmemiz için mutlaka almamız gerekiyor.” Hasan.
- “Dil konusunda bir eğitim alınabilirdi bence.” Demet.

Hizmet içi eğitimin gereksizliğine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Aslında ben, benim öyle bir eğitime tabi tutulmam gerektiğini düşünmüyorum. Çünkü benim Suriyelilere eğitim verme gerekliliğimin olduğunu düşünmüyorum.” Hakan.
- “Ben çok bir eğitime gerek duymuyorum. Çünkü doğuda da köylerde çalışan bir öğretmen olarak zaten dil problemi olan bir sürü insanla karşılaştık. Onlara nasıl eğitim verdiğimiz bunlara da benzer eğitim uyguladık.” Ercan.

Öğretmenlere “Suriyeli öğrencilerle ilgili sorun/sorunlar yaşıyor musunuz? Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?” soruları sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8

Öğretmenlere göre Suriyeli Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğretmen
Suriyeli Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar	Fiziksel Sorunlar	Ders araç gereçleri	4	Ahmet, Hakan, Ercan, Niyazi
		Giyim	3	Ahmet, Hakan, Ercan
	Güvenlik Sorunlar	Okul yolu	1	Ahmet
		Zorbalık	2	Ercan, Hasan
	Sosyal Sorunlar	Dışlanmışlık	3	Ahmet, Ercan, Niyazi
		Uyumsuzluk	3	Ahmet, Hakan, Niyazi
	Psikolojik Sorunlar	Şiddet	1	Ercan
		Travma	6	Ahmet, Hakan, Ercan, Demet, Niyazi, Hasan
	Eğitim Öğretim Sorunlar	Kayıt edilme şekli	4	Ahmet, Ercan, Demet, Hasan
		Türkçe okuma-yazma	4	Ahmet, Hakan, Ercan, Niyazi
		Dersi Anlama	5	Ahmet, Hakan, Ercan, Demet, Niyazi
		Öğretmen-veli iletişimi	6	Ahmet, Hakan, Ercan, Demet, Niyazi, Hasan
		Velilerin önyargıları	2	Ercan, Niyazi
	Aile Sorunları	Maddi durum	5	Ahmet, Hakan, Ercan, Demet, Niyazi
		Çocuk sayısının fazlalığı	3	Ahmet, Niyazi, Hasan

Tablo 8 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen yaşanan sorunların altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 15 farklı görüş belirtilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine göre söz konusu sorunlara ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Suriyeli öğrencilerin ders araç gereçleri yoktu.” Hakan.
- “Çocuklarımızın giyim noktasında da eksikleri vardı.” Ahmet.

Güvenlik sorunlarına ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Bir tane öğrencim evine giderken zorluk çekiyor. Evi baya uzak yürümek zorunda kalıyor. Ailesi de diğer ebeveynlere göre yaşlı. Yaşlılığın verdiği bir ilgisizlik var.” Ahmet.
- “Üst sınıflardan Suriyeli öğrencimiz sıkıştırıp zarar verenler, tehdit edenler, huzursuz edenler oluyordu.” Hasan.

Sosyal sorunlara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “İlk etapta kimse oynamıyordu onlarla. Kimse yanına oturmak istemiyordu.” Ahmet.
- “İlk geldiğinde son derece sıkılgandı. Çocuklardan çok uzak duruyordu.” Niyazi.

Psikolojik sorunlara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Hani o Suriyeli deyip onları dövenler oldu, kötü davrananlar hatta Türkçe öğretiyorum diye küfür öğretenler oldu.” Ercan.
- “Resim yap deyince sürekli savaş resimleri, silah resimleri ya simsiyah bir resim ya da kıpkırmızı bir resim. Bunu anlatmasını istediğim zaman hani doğru dürüst olmayan Türkçesiyle bana hep savaş uçağı anlattı. Şarkı söylemesini istediğim zaman yine sadece ses çıkardı ama silah ya da makine sesleriydi.” Ercan.

Eğitim öğretim ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Yaşı diğer öğrencilere göre daha büyük olmasından diğer çocuklarla problemler çıktı. Denklik sonucu bizim sınıfa verildi.” Ahmet.
- “Türkçeyi hiç bilmediği için okumayı da daha tam olarak öğrenemedi.” Niyazi.
- “Çocuklar farklı bir kültür, farklı bir dil olduğu için anlama problemleri yaşıyorlardı. Çocuk okuma yazmaya geçti ama ne okuduğunu bilmiyordu. Çocuk o paragrafın cümlelerin içeriğini

bilmiyordu. Ben soru soruyordum, bana bakıyordu cevap veremiyordu. Dil problemi olduğu için kelime hazinesi yeterli gelmiyordu. Çocuk okuduğunu kavramıyordu.” Ahmet.

- *“Annesini bir kere gördüm. Onda da tercüman vasıtasıyla konuşabildik. Ben birkaç bir şey söyledim hani alması gereken şeyleri. Bir daha da görmedim.” Hakan.*

Aile ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Bazı veliler çocuklarının Suriyeli öğrencilerle oturmasını istemiyordu.” Ercan.*
- *“Baba çalışmıyor, büyük kardeş çalışıp evi geçindiriyor.” Niyazi.*
- *“Kalabalık aile çocukları oldukları için ayrı çalışma odaları yok. Televizyon ortamında çalışıyorlar.” Ahmet.*

Öğretmenlere “Suriyeli öğrencilerle ilgili yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Suriyeli Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğretmen
Fiziksel Sorunlara Çözümler	Fiziksel Sorunlara Çözümler	Ders araç gereçlerinin sağlanması	6	Ahmet, Hakan, Ercan, Demet, Niyazi, Hasan
		Giyimin karşılanması	5	Ahmet, Hakan, Ercan, Niyazi, Hasan
	Güvenlik Sorunlarına Çözümler	Güvenlik semineri yapılması	3	Ahmet, Ercan
		Okullara güvenlik görevlisi verilmesi	3	Ercan, Demet, Niyazi
	Sosyal Sorunlara Çözümler	Öğrenci etkinlikleri düzenleme	3	Ahmet, Hakan, Ercan
		Öğrencilere sorumluluk verme	2	Ahmet, Ercan,
	Psikolojik Sorunlara Çözümler	PDR uzmanları ile öğrencileri görüştürme	2	Hakan, Niyazi
		Şefkat ve hoşgörüyle yaklaşma	5	Ahmet, Ercan, Demet, Niyazi, Hasan
		Diğer öğrencilerle konuşma	3	Ercan, Demet, Niyazi
	Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri	Eğitim Öğretim Sorunlarına Çözümler	Türkçe okuma yazma kursu açma	4
Dili anlama etkinlikleri yapma			4	Hakan, Demet, Niyazi, Hasan
Yeni eğitim politikaları belirlenmesi			5	Ahmet, Hakan, Ercan, Demet, Niyazi
Suriyeli öğrencilere burs sağlanması			3	Ahmet, Ercan, Niyazi
Veli ile görüşmeler			2	Ahmet, Ercan
Aile Sorunlarına Çözümler		Okul- aile birliği toplantıları yapma	2	Ercan, Niyazi
		Aile eğitimleri yapma	3	Ahmet, Ercan, Demet
		Veli ziyaretleri yapma	2	Ercan, Demet
		Sosyal etkinlikler düzenleme	3	Ahmet, Ercan, Niyazi
		Yardım kuruluşlarından destek isteme	4	Ahmet, Hakan, Ercan, Hasan
Suriyelilere yönelik iş alanları açılması	2	Ahmet, Niyazi		
Aile planlaması konusunda bilgilendirme	1	Demet		

Tablo 9 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen çözüm önerilerinin altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 21 farklı görüş belirtilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine göre söz konusu çözüm önerilerine ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlar ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Yardım kuruluşlarına başvurulup ders araç gereçleri karşılanabilir” (Hakan)
- “Giysi noktasında da biz elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalıştık, bu olabilir.” Ahmet.

Güvenlik sorunları ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okulun onlar için güvenli olduğunu, bir sıkıntısı olduğunda bana söyleyebileceğini anlattık. Diğer arkadaşlarıyla yardımcı olmaları konusunda konuştuk. Okul müdürümüz İlçe Emniyet müdüründen seminer verilmesini talep etti.” Ahmet.
- “Okullarda bir güvenlik görevlisi olmasının iyi olacağını düşünüyorum, bu konuda gerekli yerlere başvurulmalı.” Demet.

Sosyal sorunlar ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Öğrenciler arasında doğum günü kutlamaları, gezi, kermes, çocuk şenliği gibi vb. sosyal aktiviteler arttırılabilir.” Ahmet.
- “Bir oyun kurulduğunda merkeze onları koyduk, onun etrafında oyunu çevirmeye çalıştık ve birbirleriyle iletişimleri arttı. Çocuklara sorumluluklar verdik. Sınıfın onları kabullenme sürecini hızlandırdık.” Ahmet.

Psikolojik sorunlar ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Bu öğrencilere biraz daha anlayışlı olmak gerek.” (Hasan)
- “Düşükleri durum zor bir durum. Özellikle bunlar bir de çocuk. Bunlara ayrı bir şefkatle yaklaşılması gerektiğini düşünüyorum.” Niyazi.
- “Ben de onun olmadığı zamanlarda arkadaşlarıyla konuşarak hani onun sizin gibi çocuk olduğunu ve sizin nasıl duygular içerisindeyseniz onun da aynı duygular içerisinde olduğunu, ülkesinden sıkıntılı bir şekilde geldiğini anlatarak çocuklardan da yardım aldım.” Ercan.

Eğitim-Öğretim sorunları ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Arapça bilen bir öğretmen tarafından uzun bir süre en az bir yıl kadar Türkçe eğitimi almasını isterdim.” Niyazi.
- “Sürekli onlara soru sorarak, 5NİK etkinlikleri, kim var, olay ne, kahramanları kim, nerede geçmiş, ne zaman geçmiş gibi sürekli bu çalışmalarını yaptık. Çalışmalar neticesinde şuan çok iyi bir yere geldiler. Rahatça benim söylediğim direktifleri algılayabiliyorlar. Okuduklarını anlıyor ve bir de cevap verebiliyorlar bu da önemli. Bu tür etkinlikler arttırılabilir.” Ahmet.
- “Oryantasyona yönelik daha nitelikli bir çalışma yapılmalıdır.” Ercan.
- “Suriyeli öğrencilere burs sağlanırsa eğitimde yaşadıkları sorunların azaltılabileceğini düşünüyorum.” Ahmet.
- “Çocuğun ailesiyle yapmış olduğum görüşmeler, beni kendilerine yakın hissetmeleri bunda çözüm yolu oldu bizde. Türkçe konuşulmayan bir ortamda çocuğun anlamasının zor olduğunu anlattım ve bunda ikna ettim.” Ercan.

Aile sorunları ile ilgili çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okul aile birliği toplantılarının daha verimli olması sağlanabilir. Suriyeli öğrencilere yönelik yardımlaşma ve hoşgörü arttırılabilir.” Niyazi.
- “Okulumuz rehber öğretmeni tarafından verilen aile seminerinin faydalı olduğunu düşünüyorum. Bu tür eğitimler arttırılabilir.” Demet.
- “Ev ziyaretlerinin faydalı olacağını düşünüyorum.” Demet.
- “Sınıfımız velilerince kermes düzenledik. Bu tür etkinliklerle aralarında işbirliği ve iletişim kurma konusunda ilerlenebilir. Velileri kaynaştırmaya yönelik sosyal aktiviteler arttırılabilir. Okulda tüm velilerin katıldığı kitap okuma günü yapıyoruz. Bunlara devam edilebilir.” Ahmet.
- “Çeşitli vakıf ya da yardım kuruluşlarından yardım istenebilir.” Ercan
- “Topluma entegre olmaları ve suça karışmamaları adına Suriyelilere iş alanları açmak ya da toplumumuzun bu konuda duyarlı olması fayda sağlayacaktır.” Ahmet.
- “Suriyeli veliler toplum sağlık merkezine yönlendirilebilirler ya da sağlıkçılar Suriyeli velilere yönelik seminer verebilirler.” Demet.

Suriyeli Öğrencilerin Görüşlerine Ait Bulgular

Suriyeli öğrencilere “Okulunuzu seviyor musunuz?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 10’da özetlenmiştir.

Tablo 10

Suriyeli Öğrencilerin Okulu Sevip Sevmeme Durumuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt temalar	Kodlar	f	Öğrenci
Okulu sevip sevmeme durumu	Sevme nedeni	Öğretmeni sevme	7	Abdullah, Muhammed, Ranya, Hatice, Nida, Lana, Emira
		Arkadaşlarını sevme	5	Muhammed, Ranya, Nida, Lana, Emira
		Derslerini sevme	3	Nida, Lana, Emira

Öğrencilerin tamamı okulunu sevdiklerini ifade etmişlerdir. Tablo 10 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen okulu sevme durumunun bir alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili üç farklı görüş belirtilmiştir. Suriyeli öğrencilerin okulu sevme nedeni alt temasına ilişkin bazı ifadeler aşağıda verilmiştir.

- “Beni öğretmen, ben öğretmeni sevdi, çok sevdi. Ödevlerimi yapmak istiyorum. Ders istiyorum ben. Ben okulu çok sevdim.” Nida.
- “Arkadaşlarımı okulu çok sevdim.” Emira.
- “Ders yapmayı, ödev yapmayı seviyorum.” Lana.

Suriyeli öğrencilere “Aileniz size karşı sorumluluklarını yerine getirebiliyor mu?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 11’de özetlenmiştir.

Tablo 11
Ailelerinin Çocuklarına Karşı Sorumluluklarını Yerine Getirebilme Durumu

Tema	Alt temalar	Kodlar	f	Öğrenci
Çocuklara Karşı Sorumluluklar	Fiziksel gereksinim	Özel alan	4	Abdullah, Nida, Ranya, Muhammed
		Öz bakım	3	Abdullah, Nida, Hatice
		Giyim	6	Abdullah, Muhammed, Ranya, Lana, Emira, Hatice
		Oyun olanağı sağlama	5	Abdullah, Ranya, Nida, Emira
	Duygusal gereksinim	Eşit ve adil davranma	6	Muhammed, Ranya, Lana, Nida, Emira, Hatice
		Sevgi ifade eden söz ve davranışlar	5	Abdullah, Muhammed, Lana, Emira, Hatice
		Olumlu konuşma	5	Muhammed, Ranya, Lana, Emira, Hatice
	Eğitimsel gereksinim	Dinleme	5	Abdullah, Muhammed, Ranya, Emira, Hatice
		Kurallara uymasını sağlama	4	Ranya, Nida, Emira, Hatice
		Ödev ve devamsızlık takibi	4	Ranya, Lana, Nida, Abdullah
		Toplantılara katılma	3	Ranya, Nida, Hatice
	Yetiştirme gereksinimi	Okula karşı olumlu tutum	5	Muhammed, Ranya, Nida, Emira, Hatice
		Disiplin	3	Muhammed, Ranya, Hatice
		Sorun çözme becerisi kazandırma	3	Muhammed, Ranya, Hatice

Tablo 11 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen çocuklara karşı sorumlulukların dört alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 14 farklı görüş belirtilmiştir. Suriyeli öğrencilerin görüşlerine göre ailelerin çocuklara karşı sorumluluklarını yerine getirmelerine ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel gereksinime ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “*Evimde ders çalışabileceğim düzgün bir ortam yok.*” Muhammed.
- “*Dişlerimi fırçalayabiliyorum, saçlarımı annem tarıyor.*” Nida.
- “*Belediyeden gelen kıyafetlerden bana verdiler. Annem pazardan da bazen alıyor. Öğretmen bana fazladan kıyafet bile verdi.*” Hatice.
- “*Evin bahçesinde oynuyoruz kardeşimle.*” Emira.

Duygusal gereksinime ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “*Annem bir oyuncak getirdiğinde abime araba, bana barby, küçük kardeşime robot gibi bir şey getiriyor. Büyük abime de para veriyor. O da istediğini alıyor.*” Ranya.
- “*Annemle babam bana sarılıp seviyorlar.*” Lana.
- “*Kötü davranmıyorlar yani iyi davranıyorlar. Beni hiç üzmiyorlar. Kendine çok güvenmelisin. Güvenmezsen başarıya ulaşman zorlaşır diye söylerler. Herkesin içinde kötü konuşmazlar.*” Ranya.

Eğitimsel gereksinime ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “*Okulda anlamadığım şeyleri anneme söylüyorum. O dinler, bana cevap verir, yardım eder.*” Emira

- “Okul kurallarına uyarsan arkadaşın ve öğretmenin sana çok iyi davranır. Her sınavda her konuda dikkatli olmamı söylüyor.” Hatice.
- “Ödevlerimi kendim yapıyorum, kontrol ediyorlar.” Nida
- “Toplantıya her zaman katılmıyorlar. Bazen öğretmen çağırıyor.” Hatice

Yetiştirme gereksinimine ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Annem benim büyüyünce doktor olmamı istediği için okula göndermek istiyor. Babam da çalışkan olmamı, meslek sahibi olmamı istiyor.” Muhammed.
- “Görevimi yapmadığım zaman kızıyor.” Ranya
- “Üzüldüğümde kendim yaparım yani kendim hallederim işi. Öyle dedi annem, kendin halledersen büyüyünce daha becerikli olursun.” Muhammed

Suriyeli öğrencilere “Suriyeli olduğun için okulda sorun yaşıyor musun? Ne gibi sorunlar yaşıyorsun?” soruları sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 12’de özetlenmiştir.

Tablo 12
Öğrencilerin Okulda Yaşadıkları Sorunlar

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğrenci
Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar	Fiziksel Sorunlar	Ders araç gereçleri	4	Abdullah, Muhammed, Lana, Hatice
		Giyim	4	Muhammed, Lana, Nida, Hatice
	Güvenlik Sorunları	Okul yolu	2	Emira, Hatice
		Zorbalık	4	Abdullah, Muhammed, Ranya, Hatice
	Sosyal Sorunlar	Dışlanmışlık	2	Abdullah, Muhammed
		Uyumsuzluk	3	Ranya, Emira, Hatice
	Psikolojik Sorunlar	Şiddet	1	Abdullah
		Travma	3	Abdullah, Muhammed, Hatice
	Eğitim Öğretim Sorunları	Kayıt edilme şekli	2	Muhammed, Emira
		Türkçe okuma-yazma	3	Abdullah, Lana, Emira
		Dersi Anlama	6	Abdullah, Muhammed, Ranya, Lana, Nida, Hatice
		Öğretmen-veli iletişimi	2	Abdullah, Ranya
	Aile Sorunları	Velilerin önyargıları	2	Muhammed, Emira
		Maddi durum	2	Muhammed, Hatice
		Çocuk sayısının fazlalığı	3	Nida, Hatice, Emira

Tablo 12 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunların altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 15 farklı görüş belirtilmiştir. Suriyeli öğrencilerin görüşlerine göre söz konusu sorunlara ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlara ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okula geldiğimde ders araç gereçlerim yoktu, sonradan öğretmenim verdi.” Lana.
- “Her zaman yeni giysiler alamıyor annem- babam. Belediyeden okulumuza kıyafet getirmişler, müdür yardımcısı bana verdi” Nida.

Güvenlik sorunlarına ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Evimiz çok uzak, yürüyorum. Bazen korkuyorum.” Emira.
- “İlk geldiğimde 4.sınıflar ben seni döverim gibi konuşmalar yaptılar.” Muhammed.

Sosyal sorunlara ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Arkadaşlarım bazen alay ediyorlar. Benimle oynamıyorlar. Ben de onlara gülmene gerek yok ben de senin gibi çalışkanım ne olmuş diyorum, susuyorlar.” Muhammed.
- “İlk defa okula geldiğimde herkesi kötü görmüştüm. Okula alışmam biraz uzun sürdü.” Hatice.

Psikolojik sorunlara ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Arkadaşlarım bana iyi davranmıyor. Yere ittirdi. Arkadaşlarımdan iki tanesi vuruyor. “ Abdullah.
- “Savaş filmleri bakmak istemiyorum. Savaş kötü bir şey.” Muhammed.

Eğitim öğretim ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “10 yaşındayken 2. sınıftan başladığım ve yaşımda diğerlerinden daha büyük olduğum için dalga geçtiler.” Muhammed.
- “Türkçe bilmiyordum, öğretmenim öğretti.” Emira.
- “Türkçe okuyabiliyorum ama bazı dersleri yapamıyorum.” Nida.
- “Toplantılara bazen katılıyor, bazen katılmıyorum. Katılmadığımda işi oluyor.” Ranya.

Aile ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Bazı çocukların anneleri benimle oynamasına izin vermiyor. Ben de oynamıyorum.” Muhammed.
- “Para olmadığından, çalışmadığından bazı eşyalarımı alamıyorlar.” Muhammed.
- “Biz on kardeşiz. Abim, ablam ve kardeşim var. Hepimizle ilgilenemiyorlar.” Emira.

Suriyeli öğrencilere “Okulda yaşadığın sorunlara yönelik çözüm önerilerin nelerdir? sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 13’de özetlenmiştir.

Tablo 13

Suriyeli Öğrencilerin Okulda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğrenci
Suriyeli Öğrencilerin Okulda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri	Fiziksel Sorunlara Çözüm Önerileri	Okul ihtiyaçlarının karşılanması	3	Muhammed Nida, Hatice
	Güvenlik Sorunlarına Çözüm Önerileri	Okula güvenlik görevlisi verilmesi	1	Ranya
		Güvenlik semineri verilmesi	1	Hatice
	Sosyal Sorunlara Çözüm Önerileri	Ayrımcılık yapmama	1	Muhammed
		Kabul görme	1	Muhammed
	Psikolojik Sorunlara Çözüm Önerileri	İyi davranılması	3	Abdullah, Ranya, Hatice
	Eğitim Öğretim Sorunlarına Çözüm Önerileri	Kayıt şeklinde değişiklik yapılması	1	Muhammed,
		Derse yardımcı olma	2	Emira, Lana
	Aile Sorunlarına Çözüm Önerileri	Çocuklarını iyi yönlendirme	3	Muhammed, Ranya, Nida

Tablo 13 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen çözüm önerilerinin altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili dokuz farklı görüş belirtilmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre söz konusu çözüm önerilerine ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlar ile ilgili çözümlere ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “İhtiyaçlarımın herşeyin alınmasını isterdim. Müdürümüz ve öğretmenimiz bize veriyorlar. Belediye ya da devlet bize yardım edebilir.” Muhammed.

Güvenlik sorunları ile ilgili çözümlere ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Okulumuzda kapıda güvenlik görevlisi olsa yabancılar okula girmez.” Ranya.
- “Güvenlik konusunda ders verebilirler bize.” Hatice.

Sosyal sorunlar ile ilgili çözümlere ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Bizi ayırmayınlar, ne olmuş ben de onlar gibiyim. Birlikte oyunlar oynayabiliyoruz.” Muhammed.
 - “Birlikte kaynaşabileceğimiz bizi kabul edecekleri etkinlikler yapabiliriz.” Ranya.
- Psikolojik sorunlar ile ilgili çözümlere ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.
- “Tek istediğim herkes bana iyi davranсын ben onları dünyalar kadar severim.” Hatice.
- Eğitim- öğretim sorunları ile ilgili çözümlere ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.
- “Keşke 1.sınıftan başlasaydım, onu isterdim. 2. sınıftan başlattılar, böyle olmamasını isterdim.” Muhammed.
 - “Etkinlik yapmak istiyorum. Öğretmenimin yardımcı olmasını istiyorum.” Emira.
- Aile sorunları ile ilgili çözümlere ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.
- “Arkadaşım annesinin sınıfta başta yanıma oturmasına izin vermediğini söylemişti. Böyle olmasın.” Nida.

Suriyeli Velilerin Çocuklarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Suriyeli velilere “Çocuklarınıza karşı sorumluluklarınızı yerine getirebiliyor musunuz?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 14’de özetlenmiştir.

Tablo 14

Suriyeli Velilerin Çocuklarına Karşı Sorumluluklarını Yerine Getirebilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Veli
Çocuklara Karşı Sorumluluklar	Fiziksel Gereksinimler	Özel alan	4	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ahmad
		Öz bakım	3	Sabiha, Fatin, Ahmad
		Giyim	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
		Oyun olanağı sağlama	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
	Duygusal Gereksinimler	Eşit ve adil davranma	3	Hiyam, Sabiha, Fatin
		Sevgi ifade eden söz ve davranışlar	4	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ahmad
		Olumlu konuşma	3	Hiyam, Sabiha, Fatin
		Dinleme	3	Sabiha, Fatin, Ahmad
	Eğitimsel Gereksinimler	Kurallara uymasını sağlama	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
		Ödev ve devamsızlık takibi	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
		Toplantılara katılma	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
	Yetiştirme Gereksinimi	Okula karşı olumlu tutum	4	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ahmad
		Disiplin	3	Sabiha, Fatin, Ahmad
		Sorun çözme becerisi kazandırma	2	Sabiha, Ahmad

Tablo 14 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen çocuklara karşı sorumlulukların dört alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 14 farklı görüş belirtilmiştir. Suriyeli velilerin görüşlerine göre çocuklara karşı sorumluluklarına ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel gereksinime ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Ayrı odası yok çocukların.” Ahmad.
- “Kıyafetlerini kendisi giyiyor, çoğu ihtiyacını karşılar. Saçlarını tararım bazen.” Fatin.
- “Kıyafetleri alamadım. Bazı insanlar burada bize yardım etti. Herkes bakıyorlar durumumuz iyi değil, herkes yardım etmeye çalışıyor.” Sabiha.
- “Evimizin bahçesi var, orada oynuyorlar. Evin dışına çıkmazlar. Savaştan dolayı korku yaşadılar zaten korkuyorum.” Sabiha.

Duygusal gereksinime ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Küçük çocuklar daha ilgi istiyor, bazen kardeşlerini kaskanıyorlar. Elimden geldiğince eşit tutmaya çalışıyorum.” Fatin.
- “Babasından çok bana yakındır. Onu sevdiğimi bilir, sarılırız birbirimize konuşuruz.” Fatin.
- “Doğru yoldan gitmelisin, kendine güvenmelisin, arkadaşlarıyla iyi anlaşmalısın diyoruz.” Fatin.

Eğitimsel gereksinime ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Çok konuşkandır, ne yaşadığı okulda, ne olduysa duygusunu hepsini söyler. Anladığım kadarıyla dinlemeye çalışırım. Mutlu olduğu şeylerin yanında sıkıntılarını anlatıyor.” Fatin.
- “Güzel güzel oynayın arkadaşlarıyla, öğretmeninizin dediğini yapın diyorum.” Hiyam.
- “Ödevlerini be kontrol edemiyorum, babası kontrol ediyor. Hasta olursa okula gitmiyor yoksa gidiyor.” Ayde.
- “Toplantılara bazen katılıyoruz, bazen katılmıyoruz.” Sabiha.

Yetiştirme gereksinime ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “İlk başlarda babası çocukları okutucam diye, ne olursa olsun ben çocuklarımı okutucam diye bir karar aldı. Herkes ona karşı çıktı. Bu zamanda çocuk okutmak masraflı, burada okul masraflı dediler. Maddi yönden komşular yardım edince çocuğumuz okula başladı.” Fatin.
- “Babası çok disiplinli bir insan. Şiddet değil de yerli yerince her şey olması gerektiği gibi olmalı.” Fatin.
- “Sıkıntılarını dinleyemiyorum, kendisinin çözmesini bekliyorum biraz. Daha iyi olacağını düşünüyorum.” Ahmad.

Suriyeli velilere “Çocuğunuz Suriyeli olduğu için okulda sorun yaşıyor mu? Ne gibi sorunlar yaşıyor?” soruları sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 15’de özetlenmiştir.

Tablo 15

Suriyeli Velilerin Çocuğunun Okulda Yaşadıkları Sorunlar

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Veli
Suriyeli Velilerin Çocuğunun Okulda Yaşadığı Sorunlar	Fiziksel Sorunlar	Ders araç gereçleri	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
		Giyim	4	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ahmad
	Güvenlik Sorunları	Okul yolu	1	Ahmad
		Zorbalık	2	Sabiha, Ayde
	Sosyal Sorunlar	Dışlanmışlık	2	Sabiha, Fatin
		Uyumsuzluk	2	Sabiha, Fatin
	Psikolojik Sorunlar	Şiddet	2	Hiyam, Ahmad
		Travma	2	Sabiha, Fatin
	Eğitim Öğretim Sorunları	Kayıt edilme şekli	2	Sabiha, Ahmad
		Türkçe okuma-yazma	3	Hiyam, Sabiha, Ahmad
		Dersi Anlama	2	Hiyam, Ayde
		Öğretmen- veli iletişimi	2	Sabiha, Ayde
	Aile Sorunları	Velilerin önyargıları	3	Hiyam, Sabiha, Ayde
		Maddi durum	5	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ayde, Ahmad
Çocuk sayısının fazlalığı		4	Hiyam, Sabiha, Fatin, Ahmad	

Tablo 15 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen yaşanan sorunların altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 15 farklı görüş belirtilmiştir. Suriyeli velilerin görüşlerine göre söz konusu sorunlara ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlara ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Ders araç gereçleri ilk başta yoktu, bir kısmını kendimiz aldık. Biraz okul da yardım etti.” Sabiha.*
- *“Yeni giysi bir tek bayramda aldık, fazla alamıyoruz.” Fatin.*

Güvenlik sorunlarına ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Evimiz uzak olduğu için çocuk kendi gelip gidiyor, korkuyor bazen. Ben de merak ediyorum ama her zaman da gelip alamıyorum.” Ahmad.*
- *“Sadece çocuklarla sıkıntı var arkadaşlarıyla. Bilmediği çocuklar geliyor bununla kavga ediyorlar.” Ayde.*

Sosyal sorunlara ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Arkadaşları ilk başlarda bununla oynamadılar, yanına oturmak istemediler.” Sabiha.*
- *“Arkadaşlarıyla kaynaşmak için bulaşkanlık yapıyor, istediği sıcaklığı tam elde edemedi.” Sabiha.*

Psikolojik sorunlara ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Bazen baban şikayet ediyor, bizim sınıftan biri bana bulaşıyor, vurup kaçıyor diyor. Öğretmenine söyle, kavga istemiyoruz diyorum.” Ahmad.*
- *“İlk başlarda sıkıntılı haller oldu çocukların hepsinde. Kolay değil şimdi bir ülkeden bir ülkeye gelmek. İlk başlarda kapalıydı, konuşma, hareket diye bir şey yoktu. Bir evin içinde akşama kadar taş gibi oturlardı.” Fatin.*

Eğitim-öğretim ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Çocuğun yaşı büyük olmasına rağmen 1.sınıfa kaydedildi. Arkadaşlarından yaşça daha büyük.” Sabiha.*
- *“Sadece dil sıkıntı. İlk geldiklerinde Türkçe hiç bilmiyorlardı. Öyle bakıyorlardı.” Hiyam.*
- *“Çocuklar anlıyorlar, her şeyi anlıyorlar ama benim çocuğum yeni bir dil olduğu için anlamıyor. Sıkıntı yaşıyor hala.” Hiyam.*
- *“Veli toplantılarına her zaman katılamıyorum. Eşim hasta onunla ilgilenmem gerekiyor. Ayrıca evimiz uzak” Sabiha.*

Aile ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *“Benim çocuğumdan uzak durmaya çalışıyorlardı, diğer anneler öyle diyormuş, uzak durun diyormuş.” Ayde.*
- *“Abi çalışıyor. 16 yaşında 5 kişiye bakıyor, baba çalışmıyor, anne çalışmıyor. Sorun büyük” Ahmad.*
- *“Beş çocuk olduğu için çocukları bilirsiniz, şunu isterler bunu isterler.” (Fatin)*

Suriyeli velilere “Çocuklarınızın okulda yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 16’da özetlenmiştir.

Tablo 16

Suriyeli Velilerin Çocuklarının Okulda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	Öğretmen
Suriyeli Velilerin Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri	Fiziksel Sorunlara Çözümler	Okul ihtiyaçlarının karşılanması	3	Sabiha, Fatin, Ahmad
	Güvenlik Sorunlarına Çözümler	Okula güvenlik görevlisi verilmesi	1	Hiyam
		Güvenlik semineri verilmesi	2	Fatin, Sabiha
	Sosyal Sorunlara Çözümler	Ayrımcılık yapmama	1	Fatin
		Kabul görme	1	Fatin
	Psikolojik Sorunlara Çözümler	Kardeşçe yaşama	1	Sabiha
	Eğitim Öğretim Sorunlarına Çözümler	Kayıt şeklinde değişiklik yapılması	1	Ahmad
		Derslerde yardımcı olma	1	Sabiha
	Aile Sorunlarına Çözümler	Çocuklarını iyi yönlendirme	1	Sabiha
		Suriyelilere yönelik iş alanları açılması	1	Sabiha

Tablo 16 incelendiğinde ana tema olarak belirlenen çözüm önerilerinin altı alt temada toplandığı görülmektedir. Bu alt temalarla ilgili 10 farklı görüş belirtilmiştir. Velilerin görüşlerine göre söz konusu çözüm önerilerine ilişkin bazı ifadeler alt temalar altında aşağıda verilmiştir.

Fiziksel sorunlar ile ilgili çözümlere ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Yardımcı olmaları, gördüğüm kadarıyla oluyorlar ama daha fazla yardımcı olmaları gerekir. Çünkü bizim burada bırak çocuk okutmayı yaşamamız bile biraz fazla zor yani. Çok zorluk çekiyoruz. Bir de üstüne okul, çocuğun okul masrafları olunca iki kat oluyor. Okul masraflarını, eğitim şartlarına yardımcı olurlarsa çok iyi olur ” Fatin.

Güvenlik sorunları ile ilgili çözümlere ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “ Okullara güvenlik görevlisi verilmesi için başvuru yapılabilir.” Hiyam.
- “ Güvenlikle ilgili dersler verebilirler.” Fatin.

Sosyal sorunlar ile ilgili çözümlere ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Buradaki öğretmenlere bakınca bizim oradaki öğretmenlerden anlatış şekilleri, dinleme şekilleri çok farklı, çok çok iyi. Bunları görünce insan rahatlıkla gönderiyor. Ayırmasınlar çocuklarımızı.” Fatin.
- “Veliler Suriyelileri dışlamamalıdır. Yakınımında bir tanesi var, komşum işte. Ben kızımı okula götürüyorum. Bana Suriyeli çocuklar sarılıyorlar, bana çiçek veriyor. Saçını açıp baktığım zaman diyor çocuğun başında sirke var. Yani böyle yapıyor. Beğeniyorsa arkadaşlığına izin verir, beğenmiyorsa arkadaşlığına izin vermez. Sonuçta çocuk onun elinde bir şey değil ki bu. Böyle olmamalı. Diğer aileler de Suriyeli öğrencileri kabul etmeliler.” Fatin.

Psikolojik sorunlar ile ilgili çözümlere ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Bazen birbirlerine eziyet ediyorlar, onların olmasını istemiyorum. Hem benim çocuğumdan, hem onlardan istemiyorum. Arkadaşça, kardeşçe yaşamalarını istiyorum. Birbirlerine iyi davransınlar.” Sabiha.

Eğitim-öğretim sorunları ile ilgili çözümlere ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “ Komşularımızın çocuklarından hala okula kayıtları tamamlanmayan öğrenciler var. Sürekli zorluklar çıkıyor. Yine yaşları büyük çocuk 1. sınıfa kaydediliyor. Kayıtta yeni kolaylıklar yenilikler yapmaları gerekir.” Ahmad.

- “Çocuklar getiriyorlar. Derslerinden, ödevlerinden bir şey anlamıyorum ben. İstiyorum ki biraz daha bir şeyler anlatsınlar çocuklara. Zorluk çekiyorlar. Öğretmenler biraz daha yardımcı olurlarsa çok iyi olur.” Sabiha.

Aile sorunları ile ilgili çözümlere ilişkin veli ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- “Çocuklarını iyiliğe sevgiye alıştırmalıdır. Arkadaşlarıyla kardeşçe yaşamalarını öğretmeli.” Sabiha.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucu okul müdürü, öğretmen, öğrenci ve velilerden elde edilen bulgular alan yazına dayalı olarak tartışılmıştır. Araştırmaya katılan müdürün, Suriyeli öğrencilerin oryantasyon eğitimine yönelik görüşü, tanıtma ve Türkçe eğitimi alt temalarında incelenmiştir. Suriyeli öğrencilerin oryantasyon eğitimine yönelik okulu ve çevreyi tanıtma eğitimi ile okuma-yazma ve anlama eğitimleri ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde oryantasyon eğitimi verilmesine ilişkin bulguları destekleyen çalışmalara (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Tanrıkulu, 2017) rastlanmaktadır. Suriyeli öğrencilerin bulunduğu çevreyi tanıması için oryantasyon eğitimi alması onların zorluk çekmemesine ve kısa sürede uyum sağlamasına yol açabilir. Bununla birlikte dersleri anlayabilmeleri için hızlandırılmış ve yoğun Türkçe eğitimi verilmesi yine onların uyum sorunlarını giderebilmeleri açısından önemli olabilir. Nitekim kişilerin bulunduğu yeri tanıması ve içinde bulunduğu toplumun dilini anlaması onun yaşamını kolaylaştıran önemli unsurlardır. Okul müdürünün hizmet içi eğitime yönelik görüşleri gerekli olma nedeni alt temasında incelenmiştir. Müdürün kültürü tanıma ve dili öğrenme şeklinde ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Müdür hizmet içi eğitim almadığını ancak Suriyeli öğrencileri, kültürel olarak tanıma ve dili öğrenmeye yönelik bir hizmet içi eğitimin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Alan yazında elde edilen bulguları destekleyen çalışmalar (Eren; 2019; Kurter, 2014; Yavuz ve Mızrak, 2016) bulunmaktadır. Mülteci çocukların eğitiminde görev alan kişilerin onların ne şekilde eğitileceği konusunda bilgili olması gerekmektedir (Yavuz ve Mızrak, 2016). Okul yöneticilerinin öğrencilerin okulu ve çevreyi tanıması, alışması için pedagojik eğitimler alması onlarla daha iyi iletişim kurabilmesine ve ortaya çıkacak sorunların giderilmesinde yararlı olabilir. Okul müdürüne göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunları alt temalarında incelenmiştir. Fiziki sorunlar; ders araç gereçleri ve giyim; güvenlik sorunları; okul yolunda dil sorunundan dolayı yaşadıkları endişe ve okulda diğer öğrencilerin zorbalıklarından dolayı yaşadıkları korku; sosyal sorunlar; dışlanma ve uyumsuzluk; psikolojik sorunlar; şiddet ve travma; eğitim-öğretim sorunları; kayıt yapılırken yaş gruplarının farklı olması, Türkçe okuma yazma bilmemeleri, dersi anlama ve öğretmen-veli iletişimi; aile sorunları; diğer velilerin önyargıları, maddi durum ve çocuk sayısının fazla olması olarak bulunmuştur. Alan yazında bu araştırmayı destekleyen çalışmalar (Alkalay, Kırıl ve Erdem, 2021; Kırıl ve Aktaş, 2016; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Yavuz ve Mızrak, 2016;) bulunmaktadır. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili şiddet eğilimi, çeteleşme, saldırganlık, cinsel içerikli uygunsuz davranışlar, kural tanımama, gelişimsel farklılığın getirdiği bazı sorunların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yavuz ve Mızrak (2016) mültecilerin çocukları, yerel halkla birlikte eğitim görmek durumunda olduğu için, okullarda birlikte okuyan iki grubun sosyal entegrasyonu sorunu olduğu belirtmiştir. Mülteci çocukların ve yerel öğrencilerin sosyal entegrasyon gerçekleştirilmeden fiziki olarak birlikte eğitim görmelerinin, marjinalleşme, ayrımcılık vb. gibi daha ciddi sorunların yaşanmasına neden olabileceğini ifade etmiştir.

Bir ülkeden diğer ülkeye savaş nedeni ile tüm bir yaşamı geride bırakarak gelmek, orada yeni bir hayata başlamak kolay bir durum değildir. Pek tabidir ki bu durum pek çok sorunlara yol açabilmektedir. Okul müdürü bu sorunları detaylı bir biçimde ortaya koymuştur. Suriyeli öğrencilerin yaşadığı sorunlar onlara hizmet veren okul müdürünü de direkt ilgilendirmektedir. Bu sorunlar tüm okulun ikliminin değişimine neden olabilir. Okul müdürü pozitif okul iklimini oluşturmakla ve sorunlara çözüm üretmesi gereken okuldaki en yetkili kişidir. Sorunların farkında olduğu için çözümlerinin neler olabileceğini de ortaya kayabilir. Çalışmada ortaya çıkan sorunlara ilişkin okul müdürünün çözüm önerileri; fiziki, güvenlik, sosyal, psikoloji, eğitim-öğretim ve aile sorunlarına

yönelik çözüm önerileri alt temalarında incelenmiştir. Okul müdürü fiziki sorunlara; ders araç gereçlerinin ve giyimın karşılanması; güvenlik sorunlarına; güvenlik semineri verilmesi ve okula güvenlik görevlisi sağlanması; sosyal sorunlara; öğrencilere sorumluluk verme, öğrenci etkinlikleri düzenleme; psikolojik sorunlara ilişkin çözümler; PDR uzmanlarıyla öğrencileri görüştürme, şefkat ve hoşgörüyü yaklaşma ve diğer öğrencilerle konuşma; eğitim-öğretim sorunlarına; Türkçe okuma yazma kursu açılması, yeni eğitim politikalarının belirlenmesi, veli ile görüşmeler; aile/veli sorunlarına; okul aile birliği toplantıları yapma, aile eğitimleri yapma, veli ziyaretleri yapma, sosyal etkinlikler düzenleme şeklinde çözümler sunmuştur. Görüldüğü gibi okul müdürü sorunların nasıl çözülmesi gerektiğine ilişkin çözümlerini detaylı bir biçimde sunmuştur. Nitekim okul müdürü ortaya çıkan sorunların çözülmesini sağlayarak okulunda olumlu bir iklim oluşturmak istemektedir. Yavuz ve Mızrak (2016) karar alıcıların sadece mültecilerin fiziki olarak okula başlamaları hususuna odaklanmamaları gerektiğini ve sosyal entegrasyon sorununu çözmek adına da politikalar geliştirmelerinin gerekliliğini vurgulamıştır. Suriyeli öğrencilerin olduğu okullarda ve toplumda farkındalık eğitimleri verilmesi, ön yargı, hoşgörüsüzlük ve çatışmaların önlenmesi ve bu yeni sürece uyumu kolaylaştırabilir (Emin, 2016). Yine öğretmenler, öğrenciler, veliler sığınmacılar hakkında kapsamlı olarak bilgilendirildiğinde süreç daha iyi yönetilebilir. Ayrıca Suriyeli öğrenciler ve aileleri için rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi sorunların ortaya çıkmadan giderilmesine de yol açabilir. Aileler ile okul yönetimi ilişkileri sıcak tutarak uyum sürecini hızlandırabilir. Okul müdürü etkili bir okul veli ilişkisi gerçekleştirebilmek için okul-veli görüşmelerini aylık, yıllık şekilde planlayabilir ya da uygun dönemlerde ev ziyaretleri gerçekleştirerek ilişkileri daha iyi hale getirebilir (Kırıl ve Ocak, 2016). Okuldaki güvenlik sorunları bir bütün olarak tüm paydaşların işi olup, bunda en iyi şekilde paydaşlarla birlikte giderilmesi gerekmektedir. Bunun içinde tüm paydaşların okulu ve öğrencilerini sahiplenmesi gerekmektedir. Bu şekilde öğrenciler okula güven içinde gidip gelebilirler (Kırıl ve Yıldız, 2016; Kırıl ve Kızılkaya, 2016)

Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin oryantasyon eğitimine yönelik görüşleri, tanıtma ve Türkçe eğitimi olarak iki alt temada incelenmiştir. Öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin oryantasyon eğitiminin okulu ve çevreyi tanıtma ile okuma yazma ve anlama eğitimleri şeklinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir. MEB bu durumun farkında olup, idareci, öğretmen, öğrenci ve hatta velilere oryantasyon programları uygulamaya başlamıştır. Bu uygulamanın da olumlu sonuçları olduğu görülmektedir (Emin, 2016). Öğretmenlerin hizmet içi eğitime yönelik görüşleri; gerekli olma ve gerekli olmama nedenleri şeklinde iki alt temada incelenmiştir. Öğretmenler hizmet içi eğitimin gerekliliğini, kültürü tanıma ve dili öğrenme şeklinde ifade ederken, gerekli olmama gerekçesini kendilerini sorumlu hissetmeme ve yeterli görme şeklinde ifade etmişlerdir. Nitekim Er ve Bayındır (2015) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun (% 74.7) mülteci çocukların eğitimlerine ilişkin herhangi bir eğitim almadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (% 83) mülteci çocukların eğitimlerini sorunsuz bir şekilde gerçekleştiremeyeceklerine inandıklarını belirtmiştir. Elde edilen bulgular söz konusu çalışma tarafından da desteklenmektedir. Öğretmenlere göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunları şeklindedir. Fiziki sorunlar, ders araç gereçleri ve giyim; güvenlik sorunları, okul yolunda yaşadıkları endişe ve okulda diğer öğrencilerin zorbalıklarından dolayı yaşadıkları korku; sosyal sorunlar, dışlanma ve uyumsuzluk; psikolojik sorunlar, şiddet ve travma; eğitim-öğretim sorunları; kayıt yapılırken yaş gruplarının farklı olması, Türkçe okuma yazma bilmemeleri, dersi anlama ve öğretmen-veli iletişimi; aile sorunları; diğer velilerin önyargıları, maddi durum ve çocuk sayısının fazla olması olarak bulunmuştur. Öğretmenler, Suriyeli öğrencilerle ilk aşamada karşılaştıkları en önemli sorunun dil farklılığı olduğunu vurgulamışlardır. Öğrencilerin Türkçe ve okuma yazma bilmemeleri nedeniyle iletişim kurmakta, anlama ve konuşmakta zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Uzun ve Bütün (2016), Suriyeli çocukların buldukları eğitim kurumlarına uyum sağlamakta ciddi güçlükler yaşadıklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin Türkçe bilmedikleri için ciddi sorunlar yaşadıklarını, hem öğretmenleri ile hem de akranları ile iletişim kurmakta zorlandıklarını ve sosyalleşemediklerini ifade etmiştir. Ayrıca çocukların Türkiye'ye tam olarak yerleşemedikleri ve sığınmacı konumunda oldukları için beslenme, barınma, temizlik gibi temel ihtiyaçlar noktasında sorunlar yaşadıkları ortaya çıkarmıştır.

Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin çözüm önerileri; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunlara yönelik çözüm önerileri alt temalarında incelenmiştir. Fiziki sorunlara, ders araç gereçlerinin ve giyimın karşılanması; güvenlik sorunlarına, güvenlik semineri verilmesi ve okula güvenlik görevlisi sağlanması; sosyal sorunlara, öğrencilere sorumluluk verme, öğrenci etkinlikleri düzenleme; psikolojik sorunlara, PDR uzmanlarıyla öğrencileri görüştürme, şefkat ve hoşgörüyle yaklaşma ve diğer öğrencilerle konuşma; eğitim-öğretim sorunlarına, Türkçe okuma-yazma kursu açılması, dili anlama etkinlikleri yapılması, yeni eğitim politikalarının belirlenmesi, Suriyeli öğrencilere burs sağlanması ve veli ile görüşmeler; aile sorunlarına, okul aile birliği toplantıları yapma, aile eğitimleri yapma, veli ziyaretleri yapma, sosyal etkinlikler düzenleme, yardım kuruluşlarından destek isteme, Suriyelilere yönelik iş alanları açılması ve aile planlaması konusunda bilgilendirmelerin yapılması şeklindedir. Sayın, Usanmaz ve Aslangiri (2016) mültecilerin çoğunun ülkelerini zorunlu olarak terk ettikleri için geldikleri ülkede karşılaştıkları çok çeşitli sorunlar (kültürel uyum, eğitim vb) nedeni ile çeşitli psiko-sosyal sorunlar yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Onların bu süreci sağlıklı geçirebilmeleri ve sorunlarla başa çıkabilmeleri için psiko-sosyal destek sistemlerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmiş ancak mevcut verilen psiko-sosyal desteklerin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Aydın, Kaya ve Vural (2016) Suriyeli öğrencileri kayıt sürecinde mülteci çocukların eğitim hakkının yasal olarak tanındığı halde uygulamada çeşitli güçlükler olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Suriyeli çocukların Türkçe okuma yazma bilmedikleri için, devlet okullarında verilen dersleri anlamada güçlük yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Okul güvenliğine ilişkin sorunların her okulda her an yaşanabilir, tüm okul personelinin yanında ailelerin de okul yönetimi tarafından uyarılıp eğitilmesi gerekmektedir (Kıral ve Yıldız, 2016; Kıral ve Kızılkaya, 2016). Esasında genel olarak bakıldığında anne-baba eğitiminin okul-aile ilişkilerini düzenlemede öğrencilerin okul başarılarının artırılmasında, ortaya çıkan sorunların çözülmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

Suriyeli öğrencilerin okulu sevmeye yönelik görüşleri; sevmeye yönelik görüşleri; sevmeye yönelik görüşleri, arkadaşlarını ve derslerini sevmeye yönelik görüşleri şeklinde ortaya çıkarılmıştır. Suriyeli çocukların okula sevmeye yönelik görüşleri söylenebilir. Akalın (2016) her ne kadar uyum süreçleri ile ilgili sorunlar olsa da çeşitli sorunlar sürekli yaşansa da Suriyeli mülteci çocukların okuldan memnun olduklarını belirtmiştir. Esasında Suriyeli çocukların aileleri ile birlikte savaştan kaçarak Türkiye'ye geldikleri göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin bunun farkında olduğu, sorunlar olsa da okulun onlara sunduğu imkânlardan, okulda olmaktan mutlu oldukları söylenebilir. Suriyeli öğrencilerin ailelerinin onlara ilişkin sorumluluklarını yerine getirme durumları; fiziksel, duygusal, eğitimsel ve yetiştirme gereksinimleri alt temalarında incelenmiştir. Fiziksel gereksinimler; özel alan, öz-bakım, giyim, oyun olanağı sağlama; duygusal gereksinimler, eşit ve adil davranma, sevgi ifade eden söz ve davranışlar ve olumlu konuşma; eğitimsel gereksinimler; dinleme, kurallara uymasını sağlama, ödev ve devamsızlık takibi, toplantılara katılma; yetiştirme ilgili gereksinimler; okula karşı olumlu tutum, disiplin, sorun çözme becerisi kazandırma şeklinde bulunmuştur. Görüldüğü gibi Suriyeli çocuklar çeşitli gereksinimleri bulunduğunu ailelerin bunu karşılamakta güçlük çektiğini ifade etmişlerdir. Çocuğun toplumsallaşmasında en temel ve en etkili unsur ailedir. Çocuk pek çok şeyi ailede öğrenir ve aile bu süreçte çocuğun temel gereksinimlerini imkânları ölçüsünde karşılamak zorundadır. Erkan ve Erdoğan'a göre (2006) toplumsallaşma sürecinde çocuk, aileden fazlasıyla etkilenir. Aile temel gereksinimler yanında, çocuğun sevgi gereksinimlerini de karşılayabilmelidir. Anne ve babanın hem evliliğin getirdiği sorumlulukları üstlenebilmesi hem de çocuklarının gereksinimlerini karşılayabilecek temel unsurları onlara sunması beklenir. Yine gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuat ailelere genel olarak; çocuğun sağlıklı gelişiminden, barınmasından eğitimine kadar pek çok sorumluluğu ailelere yüklemiş, devletin de bunu kontrol etme sorumluluğu olduğunu belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunları alt temalarında incelenmiştir. Fiziki sorunlar; ders araç gereçleri ve giyim; güvenlik sorunları, okul yolunda yaşadıkları endişe ve okulda diğer öğrencilerin zorbalıklarından dolayı yaşadıkları korku; sosyal sorunlar, dışlanma ve uyumsuzluk; psikolojik sorunlar, şiddet ve travma; eğitim-öğretim sorunları, kayıt yapılırken yaş gruplarının farklı olması, Türkçe okuma-yazma bilmemeleri, dersi anlama ve öğretmen-veli iletişimi; aile sorunları, diğer velilerin önyargıları, maddi durum ve çocuk sayısının fazla olması olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerinin

pek çok temel sorunu olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda (Eren, 2019; Kaştan, 2015; Kırıl ve Hatipoğlu, 2014) göçün eğitim üzerinde; uyum sorunları, sosyal ayırım, çocuk işçiliği, dil sorunu, velilerin eğitime gerekli ilgiyi göstermemesi, ailenin şehir yaşamına adapte olamaması, ailenin ataerkil yapısı, veli toplantılarına annelerin katılması, çocuk sayısının yüksek olması ve çocuk başına düşen eğitim harcamalarını azaltması gibi olumsuz etkileri olduğunu ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacılar öğrenci velilerinin okula ve çocuklarının eğitim sürecine karşı oldukça ilgisiz davrandığını ifade etmişlerdir. Kurter (2014) okullarda gruplaşma, nefret söylemi, ayrımcılık ve dışlanma gibi durumların çocuk yaştaki öğrencinin hem eğitim hayatından soğumasına hem de toplumsal uyumda büyük sorunlar yaşamasına sebep olduğunu açıklamıştır. Öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunlarına yönelik çözüm önerileri alt temalarında incelenmiştir. Fiziki sorunlara, okul ihtiyaçlarının karşılanması; güvenlik sorunlarına, okula güvenlik görevlisi sağlanması ve güvenlik semineri verilmesi; sosyal sorunlara ayrımcılık yapmama ve kabul görme; psikolojik sorunlara, iyi davranılması; eğitim-öğretim sorunlarına, derslerde yardımcı olma; ailevi sorunlara, çocuklarını iyi yönlendirme şeklinde çözüm önerileri sunmuşlardır. Sorunu yaşayan öğrencilerin söz konusu sorunların ne şekilde çözülebileceğine ilişkin çeşitli görüşler sunmuşlardır. Ortaya koydukları çözüm önerilerinin genel olarak temel insan ve eğitim haklarının karşılanmasına yönelik olduğu söylenebilir. Eğitim hakkı tüm insanların temel hakkıdır. Nitekim MEB'in 2014/21 No'lu genelgesine göre, Suriyeli çocukların kendilerine verilen yabancı tanıtma belgesi ile herhangi bir devlet okuluna kayıt yaptırması mümkün kılınmıştır (MEB, 2014). Böylece devlet okulunda okumak isteyen Suriyeli öğrencilerin, Türkiye'deki çocuklara sunulan her türlü eğitim hizmetinden devletin imkânları ölçüsünde faydalanabileceği söylenebilir. Öğrencilerin sundukları çözüm önerileri içinde insanların kendilerine iyi davranmasını, ayrımcılık yapmamasını arzulamaktadırlar. Öcal ve Yıldırım'a (2013) göre öğrencilerin çevrelerindeki, insanlarda en fazla bulunmasını istedikleri değerlerin, saygı, dürüstlük ve güvenilir olmak, yardımseverlik, paylaşımcı olmak, sevgi, hoşgörülülük ve anlayışlı olmak olduğunu tespit etmişlerdir. Görüldüğü gibi genel olarak tüm öğrencilerin temel arzusu insanların temel değerleri birbirine sunarken cömert davranmasıdır. Çünkü bu değerler tüm insanların insan olması nedeni ile hak ettiği onları mutlu eden değerlerdir. Bunların insanlardan esirgenmemesi gerekmektedir.

Suriyeli velilerin çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirme durumları; fiziksel, duygusal, eğitimsel ve yetiştirme gereksinimleri alt temalarında incelenmiştir. Fiziksel gereksinimler; özel alan, öz-bakım, giyim, oyun olanağı sağlama; duygusal gereksinimler; eşit ve adil davranma, sevgi ifade eden söz ve davranışlar ve olumlu konuşma; eğitimsel gereksinimler; dinleme, kurallara uymasını sağlama, ödev ve devamsızlık takibi, toplantılara katılma; yetiştirme gereksinimleri olumlu tutum, disiplin, sorun çözme becerisi kazandırma olarak ortaya çıkarılmıştır. Genel olarak çocuğuna ilgi gösteren, ona övücü söz söyleyen, çalışma ortamını düzenleyen ve çocuğunun yaşamını planlayan, sözleriyle çocuklarını yüreklendiren anne-babaların çocuklarının akademik başarılarının olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir (Çelenk, 2003). Kaştan'a (2015) göre elverişsiz bir ev ortamında yaşayan göç yaşamış ailelerin çocukları, diğer çocuklara göre okulda başarısız olmaktadır. Ayrıca ailelerin çocukların ders çalışmasına, ödevlerinin hazırlamasına yardım edip etmemeleri, sordukları sorulara cevap verip vermemeleri çocuğun başarısını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Suriyeli aileler dil sorunu nedeni ile bu sorumluluklarını yerine getirmemektedirler. Suriyeli ailelerin çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmede sorun yaşadıkları söylenebilir. Aslında tüm sorunların temel nedeninin de ekonomik olduğu ve bunun da diğer gereksinimleri etkilediği söylenebilir. Nitekim Sayın ve diğerlerine (2016) göre mültecilerin tamamı olmasa da büyük bir kısmı ekonomik nedenler yüzünden barınma sorunu yaşadığını, barınma sorunu ile baş edebilmek için çoğu kez iki üç ailenin bir arada yaşamayı seçtiklerini, düşük ücretli merkezden uzak ve sağlıksız evler tutmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir.

Suriyeli velilere göre çocuklarının yaşadıkları sorunlar; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunları alt temalarında incelenmiştir. Fiziki sorunlar, ders araç-gereçleri ve giyim; güvenlik sorunları, okul yolunda yaşadıkları endişe ve okulda diğer öğrencilerin zorbalıklarından dolayı yaşadıkları korku; sosyal sorunlar, dışlanma ve uyumsuzluk; psikolojik sorunlar, şiddet ve travma; eğitim öğretim sorunları, kayıt yapılırken yaş gruplarının farklı olması, Türkçe okuma-yazma

bilmemeleri, dersi anlama ve öğretmen-veli iletişimi; ailevi sorunları diğer velilerin önyargıları, maddi durum ve çocuk sayısının fazla olması şeklinde ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen verilere göre öğrencilerin pek çok sorunla karşı karşıya olduğu bu sorunların da doğal olarak onları olumsuz şekilde etkilediği söylenebilir. Özellikle velilerin olumsuz ön yargılarının etkisi önemli bir sorundur. Nitekim Kurter (2014), Suriyeli öğrencilerin eğitim sisteminin pratikte sunduklarının yanında, yaşamlarını devam ettirdikleri sosyal çevrede bu öğrenci ve ailelerine karşı gösterilen tutumların önemli olduğunu; ailelerin Suriyeli mültecilere bakış açısı ve tepkilerini çocuklarına yansıtmasıyla Suriyeli öğrencilerin okul yaşantısına doğrudan müdahale edildiğini açıklamıştır. Okul ve sınıfında Suriyeli öğrenciler bulunan öğretmenlerle yapılan kısa görüşmeler sonucunda, aile ve çevresinden etkilenen akran gruplarının, okullarında bulunan Suriyeli öğrencilere yönelik tavırlarının büyük farklılıklar gösterdiğini ve öğrencilerin okul yaşantısı ile sosyal uyumuna olumsuz etki yaptığını ifade etmektedir.

Suriyeli velilerin çocuklarının yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri; fiziki, güvenlik, sosyal, psikolojik, eğitim-öğretim ve aile sorunlarına yönelik çözüm önerileri alt temalarında incelenmiştir. Fiziki sorunları, okul ihtiyaçlarının karşılanması; güvenlik sorunları, okula güvenlik görevlisi sağlanması ve güvenlik semineri verilmesi; sosyal sorunları, ayrımcılık yapmama ve kabul görme; psikolojik sorunları, iyi davranılması; eğitim-öğretim sorunları, derslerde yardımcı olma; ailevi sorunları iyi yönlendirme şeklinde bulunmuştur. Ders çalışma konusunda öğrenci ve ailelere evde ders çalışma yöntem ve teknikleri konusunda yeterli kazandırılabilir (Özbaş, 2010). Aileler özellikle velilerin çocukları etkilediğini bu nedenle yerel çocukların kendi çocuklarını dışladıklarını ve kabul etmediklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun giderilmesinde velilerin etkili olabileceği söylenebilir. Taneri ve Tanguülü (2017) öğrencilerin sığınmacı çocuklara karşı en yoğun hissettikleri duyguların üzüntü, acıma ve korku olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin Türkiye'ye gelen sığınmacılara karşı olumsuz duygular besleme nedenlerinin başında onların buldukları yerlere zarar verme endişesi ve kendi güvenliklerinin tehlike görmeleri gelmektedir. Bu durum çatışmalara yol açabilir. Nitekim sığındıkları ülkenin vatandaşları tarafından tehdit olarak algılandığı zaman sığınmacılar ve vatandaşlar arası çatışma kaçınılmaz hale gelebilir. Bu nedenle özellikle eğitim örgütlerinde bireysel ve kültürel farklılıkların toplumsal yaşamın zenginliği olduğuna dair bilgi verilmeli, farklılıklara saygı duyulması ve hoşgörülü olunması konusunda okulun iç ve dış paydaşları teşvik edilmelidir.

Araştırma soruncu ortaya çıkan sonuçlara göre şu şekilde öneriler sunulabilir. Suriyeli öğrencilerin kolay uyum sağlaması ve kültürel zorluklar yaşamaması için oryantasyon eğitimi verilebilir. Okulda ücretsiz dil kursları açılabilir. Öğrencilerin kayıt edilme şekli değiştirilerek, yaş grupları farklılığının önüne geçilebilir. Öğrencilerin devlet okullarına kayıtlarında kolaylaştırıcı yeni düzenlemeler getirilebilir. Okul yöneticisi ve öğretmenler hizmet içi eğitimden geçirilebilir. Okulda Arapça - Türkçe dillerini bilen en az bir tane öğretmen görevlendirilebilir. Gerek öğrencilerin gerekse ailelerin savaş travmasını atlatması ve Türkiye'ye uyumlarını kolaylaştırma adına PDR uzmanlarıyla görüşülerek onlara psikolojik destek verilebilir. Öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için burs sağlanabilir. Ailelere yeni iş alanları açılarak onların kendi kendilerine ayakta durmaları sağlanabilir. Suriyeli ailelerdeki çocuk sayısının fazlalığının önüne geçebilmek için aile planlaması konusunda eğitimler verilebilir. Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitim yeterlilikleri ve yaşadıkları zorluklar farklı bilimsel çalışmalarla ortaya konabilir. Suriyeli öğrencilerin eğitiminde görev almak isteyen yönetici ve öğretmenleri teşvik edecek ek düzenlemeler yapılabilir. Suriyeli öğrencisi olan yönetici ve öğretmenlerin internet üzerinden fikir alışverişinde bulunup etkinlik paylaşabilecekleri resmi bir ağ hizmeti sunulabilir. Diğer ülkelerde Suriyelere verilen eğitim programıyla Türkiye'deki eğitim düzenlemeleri karşılaştırılarak yeni değişiklikler yapılabilir. Suriyeli öğrencilerin okula kayıt durumları ve gelişmeleri takip edilebilir.

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması*. file:///C:/Users/BN/Downloads/17aTürkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullar_i_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf. Erişim Tarihi: 17 Haziran 2017.
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Alkalay, G., Kırıl, B. ve Erdem, A. R. (2021). İlkokul yönetici ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 231-249.
- Apak, H.(2014). Suriyeli göçmenlerin kente uyumları: Mardin örneği. *Mukaddime*, 5 (2), 53-70.
- Aydın, A., Kaya, A. ve Vural, G. (2016). *Değerler eğitimi. Eğitimde farklılık ve katılım hakkı*. Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- Büyükikiz, K. K. ve Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5 (3), 1414-1430.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim- Online E- Dergi*, 2(2), 28-34.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 63-74
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi. Temel eğitim politikaları. Turkuvaç Matbaacılık Yayıncılık .
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 213-234.
- Er, A. R. ve Bayındır, N. (2015). İlkokula giden mülteci çocuklara yönelik sınıf öğretmenlerinin pedagojik yaklaşımları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 2148- 8673.
- Erkan, R. ve Erdoğan, M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Aile, Toplum, Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 8 (3), 1303-0256.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu (Çeviri Eds). Anı Yayıncılık.
- Göç İşleri Genel Müdürlüğü (2016). *Göç raporu düzensiz göç*. http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik. Erişim Tarihi: 11 Mart 2017.
- Göç İşleri Genel Müdürlüğü (2017). *Geçici koruma altındaki Suriyeliler*. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altındaki-suriyeliler_409_558_560 Erişim Tarihi: 10 Haziran 2017.
- Kaştan, Y.(2015). Türkiye'de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 216-229.
- Kaya, A.S. (2016), *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sorunları: Nizip örneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Yeni yüzyıl Üniversitesi.
- Kırıl, B. (2021). Okul aile ve çevre ilişkileri. M. M. Arslan ve S. Altınışık (Edts). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. PegemAkademi.
- Kırıl, E. ve Hatipoğlu V. (2014). *Views of domestic migrated children, their friends, teachers and principals about the problems that domestic migrated children encounter in high schools*. [Sözlü bildiri]. 9th International Balkans Education and Science Conference, Edirne, Turkey.
- Kırıl, E. ve Aktaş, U. (2016). *Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre akran zorbalığı ve çözüm önerileri*. [Sözlü bildiri]. VII. Uluslararası Eğitim Yönetimi Formu, Girne, Kıbrıs.
- Kırıl, E. ve Yıldız, İ. (2016). *Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin okul güvenliğine ilişkin görüşleri (Aydın ili Efeler ilçesi örneği)*. [Sözlü bildiri]. International Contemporary Education Research Congress, Muğla, Türkiye.
- Kırıl, E. ve Kızılkaya, O. (2016). *Yönetici, öğretmen, hizmetli, veli ve öğrenci görüşlerine göre okul güvenliği sorunları ve çözüm önerileri*. [Sözlü bildiri]. 15th International Primary Teacher Education Symposium, Muğla, Türkiye.
- Kırıl, E. ve Ocak E. (2016). *Ortaokulda yapılan veli ziyaretlerine ilişkin yönetici, şube rehber öğretmeni ve veli görüşleri*. [Sözlü bildiri]. VIII. Uluslar Arası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale, Türkiye.
- Kurter, M.Ç. (2014). *Suriyeli mültecilerin eğitim hakkına erişimi saha araştırması tarama raporu*. https://www.academia.edu/31170856/Suriyeli_M%C3%BCltecilerin_E%C4%9Fitim_Hakk%C4%B1na_Eri%C5%9Fimi. Erişim Tarihi: 15 Şubat 2017.
- MEB (2014). *Yabancılar yönelik eğitim öğretim hizmetleri*. 21 Nolu Genelge. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>. Erişim Tarihi: 15 Ocak 2017.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed.). Sage Publications, Inc.
- Öcal, A. ve Yıldırım, E. (2014). Dış göçler sebebiyle parçalanmış aile çocuklarının değer algılarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 (2), 155-183.

- Özer, Y.Y., Komşuoğlu, A. ve Ateşok, Z.Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4* (37), 34-42.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim, 35* (156), 32-44.
- Sarıtaş, E. , Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25* (1), 208-229.
- Sayın, Y. , Usanmaz, A., Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18* (31): 1-13.
- Seydi, A.R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (31), 267- 305.*
- Taneri, A. ve Tangülü, Z. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sığınmacılara bakış açılarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9* (25), 188-214.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri . *Liberal Düşünce Dergisi, (86), 127-144 .*
- Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. *Şiddet ve sosyal travmalar, (ss. 178-242).* HEGEM Yayınları.
- UNICEF (2017). *Türkiye'deki Suriyeli çocuklar bilgi notu*
<https://www.unicef.org/turkey/raporlar/t%C3%BCrkiyedeki-suriyeli-%C3%A7ocuklar-bilgi-notu-ocak-2017>. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2017.
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 1* (1), 72- 83.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi, 3* (2). 175-199.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık